

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού

Τμήμα Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας,
Κατεύθυνση Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Από την παραδοσιακή τυπογραφία στο e-book»

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: **Αθυμαρίτου Φιλίππα**

Φοιτητής: **Παναγιώτης Κάρενος Α.Μ. 18674205**

Σεπτέμβριος 2022

Α΄ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ (επιβλέπουσα καθηγήτρια)

Φιλίππα Αθυμαρίτου

Β΄ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Χρυσούλα Γάτσου

Γ΄ ΜΕΛΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

Αντιγόνη Καραμάνη

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος Παναγιώτης Κάρενος του Χαράλαμπου, με αριθμό μητρώου 18674205 φοιτητής του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Γραφιστικής του Τμήματος Τεχνολογίας Γραφικών Τεχνών, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες αναφέρονται στο σύνολο τους με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο Δηλών

Παναγιώτης Κάρενος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	8
1.1 Σκοπός και Αντικείμενο.....	9
1.2 Μεθοδολογία Εκπόνησης.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2:

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΙΕΘΝΩΣ

2.1 Η Εξέλιξη της Τυπογραφίας και του Βιβλίου.....	10
2.2 Ιστορική Εξέλιξη της Τυπογραφίας Διεθνώς.....	11
2.3 Ιστορία της Εξέλιξης της Τυπογραφίας στην Ελλάδα.....	14
2.3.1 Η Τυπογραφία στη Ελλάδα μέχρι το 1821.....	14
2.3.2 Ελληνικά Τυπογραφικά Στοιχεία.....	15
2.3.3 Η Τυπογραφία στην Ελλάδα μετά το 1821.....	16
2.4 Ιστορία του Βιβλίου.....	16
2.5 Τυπικά Χαρακτηριστικά Βιβλίων.....	19
2.6 Τυπογραφία και Βιβλία.....	21
2.6.1 Η Τυπογραφία στην Ευρώπη και Ελλάδα.....	23
2.6.2 Η Βιβλιοδεσία ως απαραίτητο συστατικό των βιβλίων.....	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:

Η ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ – E_BOOK

3.1 Η Εμφάνιση και τα Χαρακτηριστικά του Ηλεκτρονικού Βιβλίου – E_Book.....	30
3.2 Ορισμός και Χαρακτηριστικά του Ηλεκτρονικού Βιβλίου - E_Book.....	31
3.3 Η αλλαγή στην Έκδοση και κυκλοφορία Βιβλίων στην Ψηφιακή Εποχή.....	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο:

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ E_BOOK

4.1	Πλεονεκτήματα των Έντυπων Βιβλίων.....	36
4.2	Μειονεκτήματα στα Έντυπα Βιβλία.....	38
4.3	Τα Πλεονεκτήματα του Ψηφιακού Βιβλίου.....	40
4.4	Το Μειονέκτημα των Ψηφιακών Βιβλίων.....	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο:

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ E-BOOK

5.1	Τα Ηλεκτρονικά Βιβλιοπωλεία στην Εποχή μας – Μια Εναλλακτική Πρόταση Λειτουργίας Βιβλιοπωλείων.....	45
5.2	Βιβλιοπωλεία και Εκδοτικοί Οίκοι που ασχολούνται με την πώληση των E-Books.....	48
5.3	Τρόποι Χρήσης του Ηλεκτρονικού Βιβλίου – eBook.....	51
5.4	Χρήση στο Ηλεκτρονικό Βιβλίο – eBook στην Εκπαίδευση.....	53

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο:

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

6.1	Εισαγωγή.....	56
6.2	Τα αρχικά στάδια της μορφοποίησης του κειμένου στο ηλεκτρονικό βιβλίο	57
6.3	Τα αρχικά στάδια στον σχεδιασμό του εξωφύλλου.....	58
6.3.1	Επιπλέον στάδια στον σχεδιασμό του ηλεκτρονικού βιβλίου.....	58
ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....		60
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		63

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία έχει ως θέμα την παραδοσιακή μέθοδο εκτύπωσης του βιβλίου δηλαδή την Τυπογραφία, και την εξέλιξη της έως τις σύγχρονες τεχνολογίες του e_book. Αρχικά γίνεται αναφορά στην ιστορία του βιβλίου και την εξέλιξη της έντυπης επικοινωνίας με την εφεύρεση της Τυπογραφίας.

Στην συνέχεια περιγράφεται η δημιουργία, ο σχεδιασμός, η ανάπτυξη κι η χρήση του ηλεκτρονικού βιβλίου (e-book), σαν αποτέλεσμα της ψηφιακής εποχής και των νέων τεχνολογιών που είναι η βάση της σύγχρονης μορφής του έντυπου λόγου καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της παραγωγής και χρήσης του.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ:

«ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑ»

«E-BOOK – ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ»

«ΕΝΤΥΠΟ ΒΙΒΛΙΟ»

«ΓΟΥΤΕΜΒΕΡΓΙΟΣ»

«ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ» (E-PUBLISHING)

“ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΧΑΡΤΙ” (E-PAPER)

“ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΕΛΑΝΙ” (E-INK)

ABSTRACT

The subject of this thesis is the traditional method of printing the book, i.e. Typography, and its evolution up to the modern technologies of the e_book. First, reference is made to the history of the book and the development of printed communication with the invention of Typography.

Then the creation, design, development and use of the electronic book (e-book) is described, as a result of the digital age and the new technologies that are the basis of the modern form of the printed word, as well as the advantages and disadvantages of the production and its use.

KEY WORDS:

«TYPOGRAPHY»

«E-BOOK»

«PRINTED BOOK»

«GUTENBERG»

«E-PUBLISHING»

“E-PAPERS”

“E-INK”

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τυπογραφία έχει τις ρίζες προέλευσής της στον Γουτεμβέργιο τον 15ο αιώνα και την τεχνική εκτύπωσης, με χρήση μεταλλικών στοιχείων από κράμα μόλυβδου, κασσιτέρου και αντιμονίου. Την εποχή εκείνη, τα μεταλλικά στοιχεία σκαλίζονταν ανάγλυφα σε σχήμα χαρακτήρων της αλφαβήτου και στη συνέχεια χρησιμοποιούνταν για την εκτύπωση του μελανιού σε φύλλα χαρτιού (Culén, Gasparini, 2011a). Αυτό το γεγονός επέτρεψε την παραγωγή του βιβλίου σε πολλά αντίτυπα.

Έκτοτε, η τυπογραφία αναφέρεται όχι μόνο στη διαδικασία εκτύπωσης με μεταλλικά στοιχεία που διαδόθηκε από τον Gutenberg, αλλά και στη σύνθεση ενός κειμένου. Σήμερα, ο όρος χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει την τέχνη της σχεδίασης γραμματοσειρών (MacFadyen, 2011).

Σήμερα ωστόσο, η τεχνική του Γουτεμβέργιου έχει εκλείψει σε μεγάλο βαθμό από τις εμπορικές εκτυπώσεις, και την συναντά κανείς μόνο σε καλλιτεχνικά τυπογραφεία, που αναλαμβάνουν καλλιτεχνικές εκτυπώσεις. Η τυπογραφία, τόσο ως τεχνική εκτύπωσης όσο και ως τέχνη του σχεδιασμού, είναι ένα συγκεκριμένο επάγγελμα που απαιτεί ακρίβεια και συγκεκριμένες τεχνικές γνώσεις, με πολυάριθμους και απαιτητικούς κανόνες (Zimmer, 2011).

Ως προς την σημασία της τυπογραφίας στην έκδοση βιβλίων, τα βιβλία είναι ουσιαστικά ο λόγος που υπάρχει η τυπογραφία. Ήταν τα πρώτα αντικείμενα που τυπώθηκαν σε μια σειρά και αναφέρεται ως η εφεύρεση του τυπογραφείου που γέννησε την ανάγκη για τυπογραφία (MacFadyen, 2011). Ενώ το εξώφυλλο, το χαρτί και η βιβλιοδεσία είναι το υλικό με το οποίο φτιάχνεται ένα βιβλίο, η τυπογραφία μπορεί να θεωρηθεί ως η αρχιτεκτονική ενός βιβλίου. Κατά μία έννοια, η τυπογραφία είναι η ψυχή του φυσικού βιβλίου, δηλαδή αυτή η άυλη παρουσία που προσδίδει σε ένα βιβλίο τη συνοχή και την ιδιαίτερη ιδιότητά του. Όταν η διαδικασία αυτή βέβαια διεξάγεται σωστά, η Τυπογραφία παίζει διακριτικό αλλά ουσιαστικό ρόλο στη μετάδοση του μηνύματος του συγγραφέα, τόσο με ορθό όσο και αποτελεσματικό τρόπο.

Οι τυπογράφοι δεν έχουν άλλο στόχο από το να *υπηρετήσουν* το κείμενο, όπως ένας καλός σκηνογράφος ο οποίος υπηρετεί μια θεατρική παράσταση. Ο γνωστός τυπογράφος Jan Tschichold έγραψε κάποτε πως για τους περισσότερους ανθρώπους,

μια τέλεια εφαρμογή της Τυπογραφίας δεν προσφέρει κάποια ιδιαίτερη αισθητική έλξη [...]. Η επίγνωση του να υπηρετήσει ανώνυμα και χωρίς να περιμένει ιδιαίτερη αναγνώριση, έργα αξίας και έναν μικρό αριθμό οπτικά δεκτικών ανθρώπων, είναι γενικά η μόνη ανταμοιβή που έλαβε ο τυπογράφος για τη μακρά, ατελείωτη μαθητεία του» (Culén, Gasparini, 2011a).

1.1 Σκοπός και Αντικείμενο

Ο σκοπός και το αντικείμενο της παρούσης εργασίας, αναφέρεται στην συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση βιβλιογραφικών, δηλαδή ποιοτικών δεδομένων που σχετίζονται με την μετάβαση από την παραδοσιακή Τυπογραφία και την έντυπη μορφή του βιβλίου στην ηλεκτρονική έκδοση και την δημιουργία του e-book.

1.2 Μεθοδολογία Εκπόνησης

Τα δεδομένα της παρούσης εργασίας, βασίζονται στην ανάλυση της επιστημονικής βιβλιογραφίας, ξενόγλωσσης και ελληνικής, με στοιχεία τα οποία συγκεντρώνονται από δευτερογενείς πηγές, όπως επιστημονικά άρθρα, βιβλία, προηγούμενες μελέτες και διαδικτυακές αναφορές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2°:

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΔΙΕΘΝΩΣ

2.1 Η Εξέλιξη της Τυπογραφίας και του Βιβλίου

Στις μέρες μας, υπάρχει μια ιδιαίτερα μεγάλη και πολύ γρήγορη εξάπλωση αλλά και εξέλιξη της τεχνολογίας, σε αρκετά είδη αγορών παγκοσμίως. Από το γεγονός αυτό δεν έχει μείνει ανεπηρέαστη η αγορά του βιβλίου φέρνοντας στο προσκήνιο μια νέα τάση στην βιομηχανία του εντύπου, αυτή των ηλεκτρονικών εκδόσεων (Zimmer, 2011).

Τις τελευταίες δεκαετίες, με την ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, τα ψηφιακά βιβλία (e-books), κατέκλυσαν τις αγορές, στην Ελλάδα αλλά και διεθνώς, με σκοπό να κινήσουν την προσοχή αλλά και το ενδιαφέρον ενός συγκεκριμένου καταναλωτικού κοινού (Culén, Gasparini, 2011a).

Θέλοντας να περιγράψει κανείς το βιβλίο, μπορεί να σημειώσει ότι είναι ένα αντικείμενο το οποίο αποτελείται από έναν αριθμό αρκετών σελίδων που περιέχουν εικόνες, κείμενα ή/και τα δύο αυτά στοιχεία συνδυαστικά (Zimmer, 2011). Στο πλαίσιο αυτό, η τυπογραφία χρησιμοποιείται για την εκτύπωση κειμένων αλλά και για την στοιχειοθεσία στο σύνολο των μεθόδων. Επίσης η τυπογραφία ασχολείται με την διευθέτηση γραμματοσειρών και την δημιουργία απόδοσης μηνύματος. Η τυπογραφία είναι η δημιουργία της γλώσσας όμως και η αρχιτεκτονική των ιδεών.

Η τυπογραφία αναφέρονταν αρχικά ως μια τέχνη που εξελίχθηκε από την εφεύρεση των κινητών μεταλλικών στοιχείων από τον Γουτεμβέργιο το έτος 1440. Σε αυτή τη περίπτωση και σε πολλές έρευνες, η τυπογραφία θεωρείται ως η δημιουργική προσπάθεια *τακτοποίησης* γραμμάτων, λέξεων και εικόνων με σκοπό την επικοινωνία ιδεών, είτε μέσω της διαδικασίας εκτύπωσης είτε μέσω άλλων μέσων (Zimmer, 2011).

Η τυπογραφία είναι ένα πεδίο που έχει επιφέρει επανάσταση και προωθείται από τη χρήση υπολογιστή τα τελευταία 40 χρόνια. Ωστόσο, η τεχνολογία της τυπογραφίας έχει προχωρήσει πολύ γρήγορα χωρίς την απαραίτητη κλασική εκπαίδευση και κατανόηση βασικών αρχών. Αυτές οι αρχές έχουν χαθεί στη γρήγορη και εύκολη παραγωγή (MacFadyen, 2011). Λόγω της πολυάριθμης προόδου της

τεχνολογίας μαζί με τον αυξανόμενο πληθυσμό, ο κόσμος κατακλύζεται γρήγορα από έντυπα κείμενα.

Δύσκολα οι άνθρωποι μπορούν να απορροφήσουν ή να χρησιμοποιήσουν όλη την επικοινωνία που παράγεται για βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, μπροσούρες, επιστολές, αφίσες και έγγραφα. Σε αυτή την πολυάριθμη δημιουργία έντυπου υλικού, η τυπογραφία θα πρέπει να είναι πολύ περισσότερο από απλή εκτύπωση. Είναι σαφές ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν νέες έννοιες στην τυπογραφία για να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις αυτής της ταχείας τεχνολογίας σε μια ψηφιακή εποχή.

Η τυπογραφία πρέπει να αντικατοπτρίζει μια στενή σχέση μεταξύ μορφής και περιεχομένου. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι απαλλαγμένη από την παράδοση και να εκφράζει την εποχή που εκπροσωπεί. Τελικά, η τυπογραφία πρέπει να εκφράζει μια ορισμένη ποιότητα διαχρονικότητας. Ο ορθός τυπογραφικός σχεδιασμός θα πρέπει να ενσωματώνει τα στοιχεία και τις αρχές του σχεδιασμού για να επιτευχθεί μια συνολική ισορροπία και ενότητα των κειμένων. Αυτή η έμφαση στο σχεδιασμό μπορεί κάλλιστα να αυξήσει την ευαισθητοποίηση του κοινού στο γεγονός ότι η αισθητική της Τυπογραφίας μπορεί να βελτιώσει την επικοινωνία (Zimmer, 2011).

Η τυπογραφία εκτελείται από διάφορους επαγγελματίες, όπως στοιχειοθέτες, τυπογράφους, γραφίστες και καλλιτέχνες κόμικς. Από την ίδρυσή της με την εφεύρεση της εκτύπωσης με χρήση ξύλινων τυπογραφικών στοιχείων και στη συνέχεια κινητών στοιχείων, μέχρι την Ψηφιακή Εποχή, η Τυπογραφία θεωρείται μια ιδιαίτερη εξειδικευμένη τέχνη και τεχνική. Η ψηφιοποίηση μετέπειτα, ήταν εκείνη που οδήγησε την Τυπογραφία σε νέες γενιές εικαστικών σχεδιαστών και απλών χρηστών. Όπως η εφεύρεση του τυπογραφικού πιεστηρίου και της τέχνης της Τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο, η οποία απέφερε επανάσταση στον κόσμο δημιουργώντας έντυπες παραγωγές, ιδιαίτερα τη Βίβλο, διαθέσιμες στο ευρύ κοινό.

2.2 Ιστορική Εξέλιξη της Τυπογραφίας Διεθνώς

Παραδοσιακά, υπήρχαν δύο κύριες τεχνικές εκτύπωσης στην Ασία, αυτές της εκτύπωσης με ξύλινα στοιχεία και της εκτύπωσης με κινητά μεταλλικά στοιχεία. Στην τεχνική της εκτύπωσης με ξύλινα στοιχεία, το μελάνι εφαρμόζεται σε γράμματα ανάγλυφα σε ξύλο, και στην συνέχεια μεταφέρεται στο εκτυπωτικό υπόστρωμα. Με

τη χρήση των μεταλλικών στοιχείων δημιουργείται η τυπογραφική φόρμα με την ταξινόμηση των γραμμάτων σε λέξεις και προτάσεις, ανάλογα με τη σελίδα που εκτυπώνεται. Η εκτύπωση με ξύλινα στοιχεία χρησιμοποιήθηκε στην Ανατολή από τον 8^ο αιώνα και μετά, ενώ η εκτύπωση με μεταλλικά στοιχεία άρχισε να χρησιμοποιείται κατά τον 12^ο αιώνα (Culén, Gasparini, 2011a).

Η εκτύπωση με ξύλινα τυπογραφικά στοιχεία ταίριαζε καλύτερα σε κινέζικους χαρακτήρες από τον κινητό τύπο, τον οποίο επινόησαν επίσης οι Κινέζοι, αλλά δεν αντικατέστησε την εκτύπωση με ξύλινους χαρακτήρες. Στην Κίνα και την Κορέα, η χρήση της εκτύπωσης σε χαρτί με κινητά στοιχεία, προηγήθηκε της χρήσης τους στην Ευρώπη, κατά αρκετούς αιώνες. Και οι δύο μέθοδοι αντικαταστάθηκαν στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα από την εκτύπωση λιθογραφίας offset.

Στην Ευρώπη, αρχικά χρησιμοποιήθηκαν για εκτύπωση ξύλινα τυπογραφικά στοιχεία τον 14^ο αιώνα, χρησιμοποιώντας ακριβώς την ίδια τεχνική με τα κινέζικα, όπου η διαδικασία της εκτύπωσής τους, πρέπει να αντιγράφηκε από αρχαία κινεζικά δείγματα, που έφεραν από τη χώρα αυτή κάποιοι πρώτοι περιηγητές, τα ονόματα των οποίων δεν έχουν αναφερθεί στην εποχή μας. Η διαδικασία εκτύπωσης στην Ευρώπη με ξύλινα τυπογραφικά στοιχεία, δείχνει μια σαφή εξέλιξη από μοτίβα με εικόνες τυπωμένες σε χαρτί, όταν έγινε ευρέως διαθέσιμη στις Ευρωπαϊκές χώρες το 1400 περίπου. Το κείμενο και οι εικόνες που τυπώθηκαν μαζί εμφανίστηκαν μόνο περίπου 60 χρόνια αργότερα.

Δεδομένου ότι η χρήση της εκτύπωσης σε κινητά στοιχεία προέκυψε στην Ανατολική Ασία πολύ πριν από την Ευρώπη, είναι σημαντικό να αναρωτηθεί κανείς εάν ο Γουτεμβέργιος μπορεί να επηρεάστηκε, άμεσα ή έμμεσα, από τις κινεζικές ή κορεατικές ανακαλύψεις της κινητής εκτύπωσης. Αν και δεν υπάρχουν πραγματικές αποδείξεις ότι ο Γουτεμβέργιος γνώριζε για τις κορεατικές διαδικασίες με κινητά στοιχεία, μερικοί υποστήριξαν ότι το κινητό είδος μετάλλου ήταν μια ενεργή λειτουργία στην Κορέα από το 1234 (αν και τα παλαιότερα διατηρημένα βιβλία είναι του 1377) και ότι υπήρχε επικοινωνία μεταξύ Δύσης και Ανατολής.

Στην Κίνα αντίστοιχα, τα πρώτα ξύλινα κινητά τυπογραφικά στοιχεία αναπτύχθηκαν στα τέλη του 13ου αιώνα, με πρωτοπόρο τον WangZhen, συγγραφέα

του NongShu (農書). Αν και τα ξύλινα τυπογραφικά στοιχεία ήταν πιο ανθεκτικά στις μηχανικές ιδιότητες του χειρισμού, η επαναλαμβανόμενη εκτύπωση χρησιμοποίησε τον χαρακτήρα με την όψη προς τα κάτω και τα τυπογραφικά στοιχεία μπορούσαν να αντικατασταθούν μόνο με σκάλισμα νέων κομματιών.

Στην Κορέα, η χύτευση που χρησιμοποιήθηκε εκείνη την εποχή για την κατασκευή νομισμάτων (καθώς και κουδουνιών και αγαλμάτων) προσαρμόστηκε στην κατασκευή μεταλλικών τύπων γραμμάτων. Σε αντίθεση με το μεταλλικό σύστημα διάτρησης που πιστεύεται ότι χρησιμοποιούσε ο Γουτεμβέργιος, οι Κορεάτες χρησιμοποιούσαν μια μέθοδο χύτευσης με άμμο. Μεταξύ των βιβλίων που τυπώθηκαν με μεταλλικά κινητά στοιχεία, τα παλαιότερα σωζόμενα βιβλία είναι από την Κορέα, που χρονολογούνται τουλάχιστον από το 1377 (Zimmer, 2011).

Αντίστοιχα μια πιθανή λύση στο γλωσσικό και πολιτιστικό εμπόδιο που εμπόδιζε την κινητή γραφή στην Κορέα για 200 χρόνια, εμφανίστηκε στις αρχές του 15^{ου} αιώνα -μια γενιά πριν ο Γουτεμβέργιος αρχίσει να εργάζεται για τη δική του εφεύρεση κινητού τύπου στην Ευρώπη - όταν ο Βασιλιάς Sejong επινόησε ένα απλοποιημένο αλφάβητο με 24 χαρακτήρες που ονομάζονται Χανγκούλ για χρήση από τους απλούς ανθρώπους. Αυτό έκανε τη διαδικασία χύτευσης και σύνθεσης τυπογραφικών στοιχείων πιο εφικτή (Culén, Gasparini, 2011a).

Τέλος, στο Ναγκασάκι, της Ιαπωνίας, αν και οι Ιησουίτες λειτουργούσαν ένα δυτικό, κινούμενου τύπου τυπογραφείο, ο τυπογραφικός εξοπλισμός που έφερε πίσω ο στρατός του Toyotomi Hideyoshi το 1593 από την Κορέα, είχε πολύ μεγαλύτερη επιρροή στην ανάπτυξη του μέσου. Τέσσερα χρόνια αργότερα, ο Tokugawa Ieyasu, δημιούργησε τον πρώτο εγγενή κινητό τύπο, χρησιμοποιώντας ξύλινους τύπους και όχι μέταλλο. Επιμελήθηκε τη δημιουργία 100.000 τυπογραφικών στοιχείων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την εκτύπωση ορισμένων πολιτικών και ιστορικών κειμένων (Zimmer, 2011).

Μια έκδοση των Κομφουκιανών Αναλέκτων τυπώθηκε το 1598, χρησιμοποιώντας κορεατικό εξοπλισμό εκτύπωσης κινητών τυπογραφικών στοιχείων, κατόπιν εντολής του αυτοκράτορα Go-Yōzei. Αυτό το έγγραφο είναι το παλαιότερο έργο ιαπωνικής εκτύπωσης κινητού τύπου που υπάρχει σήμερα. Παρά την ελκυστικότητα του κινητού τύπου, σύντομα αποφασίστηκε ότι το σενάριο εκτύπωσης

των ιαπωνικών γραφών θα αναπαραχθεί καλύτερα με τη χρήση των ξύλινων τυπογραφικών στοιχείων και έτσι υιοθετήθηκαν για άλλη μια φορά μέχρι το 1640 και χρησιμοποιήθηκαν και πάλι για όλους σχεδόν τους σκοπούς εκτύπωσης βιβλίων (MacFadyen, 2011).

2.3 Ιστορία της Εξέλιξης της Τυπογραφίας στην Ελλάδα

Στις αρχές του 19^{ου} αιώνα τα τυπογραφεία έκαναν την εμφάνισή τους στην Ελλάδα. Η παραγωγή του ελληνικού βιβλίου μέχρι εκείνη την στιγμή γινόταν στην Βενετία και στο Παρίσι. Έτσι λοιπόν το πρώτο ελληνικό βιβλίο τυπώθηκε στο Μιλάνο το 1476. Ήταν η «Γραμματική» ή «Επιτομή των οκτώ του λόγου μερών» του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Ο Χρήστος Δαμιλάς χάραξε τους τυπογραφικούς χαρακτήρες. Ο Δαμιλάς ήταν γνωστός και ως Δημήτριος ο Κρής ή Δημήτριος ο Μεδιολανεύς (Borges, JorgeLuis, 1993).

2.3.1 Η Τυπογραφία στη Ελλάδα μέχρι το 1821

Το 1486 έγινε η πρώτη απόπειρα δημιουργίας τυπογραφείου, στον Χάνδακα της Κρήτης, χωρίς όμως επιτυχία. Το 1509, ο Ζαχαρίας Καλλέργης ίδρυσε το πρώτο τυπογραφείο στην Βενετία. Αυτό όμως που έχει καταχωρηθεί ιστορικά σαν πρώτο ελληνικό τυπογραφείο είναι εκείνο που εγκαταστάθηκε στην Χίο και στο οποίο έστειλε τυπογραφικό υλικό ο τυπογράφος Αμπρουάζ Φερμέν Ντιντό, από το Παρίσι (Borges, JorgeLuis, 1993) .

Το 1821 εκδόθηκε από αυτό το τυπογραφείο η «Ελληνική Γραμματική» στην δημοτική γλώσσα του Νεόφυτου Βάμβα. Οι Τούρκοι το κατάστρεψαν ολοσχερώς το 1822 μαζί με την καταστροφή της Χίου. Στις 15 Αυγούστου το 1821 είχε καταστραφεί και το τυπογραφείο που βρισκόταν στην Μ. Ασία στις Κυδωνιές από τον Κ. Ντόμβρα. Ο Didot το 1822 δώρισε στην Ελλάδα καινούργιο τυπογραφικό εξοπλισμό. Ο ίδιος ήθελε να εγκατασταθεί στην Αθήνα καινούργιο τυπογραφείο. Εκείνη την εποχή όμως η Αθήνα βρισκόταν υπό τον τουρκικό ζυγό.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, το νέο τυπογραφείο δημιουργήθηκε στη Ύδρα και το 1824 τυπώθηκε η πρώτη εφημερίδα «Ο Φίλος του Νόμου». Αργότερα μεταφέρθηκε στο Ναύπλιο. Η Αθήνα απέκτησε το πρώτο της τυπογραφείο με υλικά τα

οποία απέκτησε έπειτα από δωρεά της Επιτροπής των Φιλελλήνων του Λονδίνου, όπως και το Μεσολόγγι. Κατά την διάρκεια της άλωσης της πόλης από τον Κιουταχί στις 27 Μαΐου το 1827 το τυπογραφείο καταστράφηκε (Borges, JorgeLuis, 1993). Παρ' όλα αυτά επανιδρύθηκε επτά χρόνια αργότερα το 1834 από τον Ανδρέα Κορομηλά ο οποίος είχε διδαχθεί από τον Dido την τέχνη της τυπογραφικής (Χατζιώτης, Κώστας, 2000).

2.3.2 Ελληνικά Τυπογραφικά Στοιχεία

Τον 15^ο αιώνα στην Ιταλία σχεδιάστηκαν και χαρακτήθηκαν τα πρώτα ελληνικά στοιχεία. Εκείνος που σχεδίασε τους χαρακτήρες για το τυπογραφείο ήταν ο Άλντους Μανούτιους και σαν πρότυπο είχαν το πρότυπο της ελληνικής γραφής. Η μορφή αυτή όμως δεν ήταν η ιδανική γραφή αφού την αποτελούσαν πολλά συμπλέγματα και βραχυγραφίες πράγμα που έκανε την διάδοση της ελληνικής γλώσσας δύσκολη υπόθεση (Borges, JorgeLuis, 1993).

Οι επιλογές που επέδρασαν θετικά στην εξέλιξη της ελληνικής τυπογραφίας και την επηρέασαν για δυο χρόνια ήταν αυτές του Manutius. Στα τέλη του 15^{ου} αιώνα ο Καλλέργης χάραξε κομψά και ευανάγνωστα στοιχεία, καλύτερα από εκείνα του Δαμιλά και του Manutius. Ο Νικόλας Τζένσον όμως ήταν εκείνος που έδωσε τα καλύτερα τον 15^ο αιώνα.

Ο Κλοντ Γκαραμό επιχείρησε να διαφοροποιήσει τους ελληνικούς χαρακτήρες το 1545. Ήταν από τους καλύτερους χαρακτες και δημιουργός τυπογραφικών στοιχείων και είχε στο ενεργητικό του φημισμένους λατινικούς χαρακτήρες του 16^{ου} αιώνα Romaindel Universite. Τα ελληνικά όμως στοιχεία που καθόρισαν την ελληνική τυπογραφία τον 16^ο αιώνα ήταν Ελληνικά του Βασιλέως. Σαν πρότυπο χρησιμοποίησε τον γραφικό χαρακτήρα του γνωστού Έλληνα καλλιγράφου Άγγελου Βεργίκιου ο οποίος ήταν στην αυλή του Φραγκίσκου του Α. Η επίδραση στην διάδοση της ελληνικής τυπογραφίας μέσα από αυτά τα κυρτά στοιχεία ήταν μεγάλη.

Πολλοί ήταν εκείνοι που ακολούθησαν όπως οι Τζιανπατίστα Μποντόνι στην Πάρμα τον 18^ο αιώνα, Φερμέν Ντιντό στο Παρίσι το 1830 και Μπ. Τζ. Τόεμπνερ στη Λειψία το 1850. Αυτοί που άρχισαν να πειραματίζονται με τα ελληνικά στοιχεία τον 17^ο αιώνα ήταν οι Ολλανδοί, χωρίς συμπλέγματα. Ο Τζόν Μπάρσκεβιλ αργότερα χάραξε ελληνικά στοιχεία για το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης. Ακολούθησαν αρκετοί

μετά από αυτόν. Το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα η ελληνική τυπογραφία πήρε την μορφή που έχει σήμερα από τους Bodoni και Dido (Borges, JorgeLuis, 1993).

2.3.3 Η Τυπογραφία στην Ελλάδα μετά το 1821

Πολλά ήταν τα τυπογραφεία τα οποία δημιουργήθηκαν στη Καλαμάτα, Μεσολόγγι, Ύδρα και Αθήνα μετά την επανάσταση του 1821 και πάντα με την συνδρομή των Ευρωπαίων φιλελλήνων τυπογράφων. Οι πρώτες Κυβερνήσεις του 1821 ονόμασαν την επίσημη τυπογραφία «Τυπογραφία της Διοικήσεως», και ειδικότερα ο τυπογράφος Παύλος Πατρίκιος για την έκδοση της εφημερίδας «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως», κάποιων κυβερνητικών αποφάσεων και διδακτικών βιβλίων.

Τα ελληνικά όμως στοιχεία στους σχεδιασμούς του 19^{ου} αιώνα καθηλώθηκαν με αποτέλεσμα να μην μπορεί η τυπογραφία να εξελιχθεί με ραγδαίους ρυθμούς λόγω της περιόδου της Τουρκοκρατίας, της ανυπαρξίας της τυπογραφικής έρευνας και της δύσκολης εσωτερικής κατάστασης. Η Τυπογραφία σημείωσε πρόοδο στην Ελλάδα μόνο τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και μετά τον ΄Β Παγκόσμιο Πόλεμο αφού κατάφερε και έγινε ικανή να παράγει προϊόντα εφάμιλλα των ευρωπαϊκών.

Μετά το τέλος της δεκαετίας του 1960 η κατάσταση βελτιώθηκε με τον εξελληνισμό των λατινικών γραμματοσειρών όπως οι Universe Greel, Helvetica, Greek, Optima, CenturyGreek. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 πλέον οι Έλληνες σχεδιαστές παρουσίασαν τις πρώτες σύγχρονες ελληνικές γραμματοσειρές (Borges, JorgeLuis, 1993).

2.4 Ιστορία του Βιβλίου

Με την χρήση ενός είδους γραφίδας πάνω σε πήλινες πλάκες στις οποίες έγραφαν οι αρχαιότεροι πολιτισμοί, δημιουργήθηκαν τα πρώτα βιβλία. Οι Σουμέριοι και οι Βαβυλώνιοι αλλά και άλλοι λαοί της Μεσοποταμίας χρησιμοποίησαν για πρώτη φορά τις πλάκες αυτές. Άλλωστε στην Μεσοποταμία βρέθηκαν χιλιάδες πήλινες πλάκες, σε ένα μέρος το οποίο άκμαζε από το βασίλειο των Σουμέριων (Borges, JorgeLuis, 1993).

Η γραφή στις περισσότερες πλάκες είναι σε σφηνοειδή γραφή και περιέχουν εμπορικές, οικονομικές συναλλαγές, δικαστικές αποφάσεις και αναφορές σε θεότητες ή και ανθρώπους. Επίσης, υπάρχουν αναφορές σε ύμνους, μύθους, λογοτεχνικά και θρησκευτικά κείμενα. Ένα από τα πιο γνωστά κείμενα που ανακαλύφθηκαν είναι το «έπος του Γκιλγκαμές». Παρόλο όμως που οι πλάκες ήταν ανθεκτικές στο πέρασμα του χρόνου και σε φυσικές καταστροφές δεν αποτελούν και τις καλύτερες πηγές πληροφοριών της εποχής εκείνης.

Οι πάπυροι αποτελούν την επόμενη εξέλιξη του βιβλίου και χρησιμοποιήθηκαν από τους Αιγύπτιους, τους Έλληνες και τους Ρωμαίους. Δεν ήταν τίποτε άλλο από ένα υλικό το οποίο έμοιαζε σαν χαρτί και η προέλευσή του ήταν από το αντίστοιχο φυτό το οποίος φύτρωνε στις όχθες του Νείλου. Η μορφή των βιβλίων από πάπυρο ήταν σε ρολό με μήκος που κάποιες φορές ξεπερνούσε και τα 40 μέτρα. Πολλά από τα κείμενα διάσημων συγγραφέων της εποχής εκείνης γράφτηκαν σε αυτά τα ρολά και πολλά αντίγραφα δημιουργήθηκαν από επαγγελματίες αντιγραφείς (Borges, JorgeLuis, 1993).

Τα περισσότερα από αυτά τα αντίγραφα βρέθηκαν σε διάσημες βιβλιοθήκες, όπως της Ρώμης, των Αθηνών και της Αλεξάνδρειας που ήταν και η πιο γνωστή. Ο πάπυρος όμως είχε πρόβλημα αντοχής στο χρόνο και στην υγρασία, αν και το υλικό του ήταν άριστης ποιότητας και αποτελούσε εξαιρετική επιφάνεια γραφής. Η αντοχή του σε υγρά κλίματα δεν ξεπερνούσε τα 100 χρόνια ή και πολλές φορές λιγότερα από αυτά.

Η υιοθέτηση ενός διαφορετικού πιο ανθεκτικού υλικού, ήταν απαραίτητη για τους παραπάνω λόγους και για το γεγονός επίσης ότι ο πάπυρος δεν φύτρωνε σε πολλές περιοχές. Η αδυναμία παραγωγής αντιτύπων αποτέλεσε επίσης σοβαρό λόγο. Έτσι λοιπόν το νέο αμέσως επόμενο υλικό ήταν η περγαμινή η οποία χρησιμοποιήθηκε από τους Εβραίους και τους Πέρσες. Είχε δημιουργηθεί από δέρματα ζώων με εξαιρετική αντοχή στον χρόνο. Ο Βασιλιάς της Περγάμου Ευμενής, τελειοποίησε την μέθοδο παραγωγής της τον 2ο αιώνα π.Χ.

Τον 4^ο αιώνα μ.Χ. κάνει την εμφάνιση ο κώδικας (codex) ο οποίος αποτελούνταν από φύλλα πάπυρου ή περγαμινής τα οποία ήταν διπλωμένα και ραμμένα πάνω σε ξύλινες πλάκες. Με αυτόν τον τρόπο πολλά από τα αρχαία κείμενα ήταν γραμμένα με αυτόν τον τρόπο. Αργότερα κατά την μεσαιωνική εποχή στην Ευρώπη άρχισαν να αναπαράγονται βιβλία, κυρίως σε μοναστήρια. Το περιεχόμενό

τους ήταν κυρίως θρησκευτικό αλλά και κάποια άλλα με κλασικά έργα τα οποία σώζονται μέχρι και σήμερα. Βασικό χαρακτηριστικό των μεσαιωνικών χειρόγραφών ήταν η λεπτομέρεια των εικονογραφήσεων αλλά και η καλλιτεχνική και καλλιγραφική ικανότητα των αντιγραφέων (Borges, JorgeLuis, 1993).

Οι ίδιοι είχαν αναγάγει την διαδικασία της αντιγραφής σε τέχνη και γι' αυτό τα βιβλία αυτά ήταν πανάκριβα και κάποιες βιβλιοθήκες ή μοναστήρια είχαν υψηλά εισοδήματα. Αργότερα με το πέρασμα του χρόνου, τα πρώτα βιβλία παρουσιάστηκαν στην Κίνα τον 6^ο αιώνα μ.Χ. και συγκεκριμένα το πρώτο βιβλίο είχε τυπωθεί με ξύλινα στοιχεία.

Ήταν μια Κινέζικη έκδοση που αφορούσε ένα βουδιστικό κείμενο το 868 μ.Χ. Ένα άλλο βουδιστικό κείμενο το Τιπιτάκα το οποίο είχε πάνω από 130.000 σελίδες τυπώθηκε το 972 με 983 μ.Χ. Περίπου στον 11^ο αιώνα μΧ οι Κινέζοι επινόησαν τα ξύλινα τυπογραφικά στοιχεία τα οποία δεν γνώρισαν και μεγάλη επιτυχία αφού τα κινέζικα γράμματα είχαν ένα μεγάλο αριθμό γραμμάτων (Χατζιώτης, Κώστας, 2000).

Η μια ήταν το χαρτί όπου η παραγωγή του αποκτήθηκε από τον Ισλαμικό κόσμο και η άλλη τα κινητά μεταλλικά τυπογραφικά στοιχεία. Η τελευταία ανακάλυψη οφείλεται στον γνωστό σε όλους μας Γιοχάνες Γκούτενμπεργκ αλλά και πολλοί Γάλλοι, Ολλανδοί και Ιταλοί διεκδίκησαν την εφεύρεση αυτή. Η εξέλιξη της Τυπογραφίας είναι αλματώδης από το 1450 έως το 1456. Φυσικά την περίοδο αυτήν η αναπαραγωγή βιβλίων σε μεγάλο αριθμό αντιτύπων έγινε μια εύκολη υπόθεση με χαμηλό κόστος.

Τα βιβλία άρχισαν να γίνονται προσιτά σε μεγάλο αριθμό αναγνωστών. Επίσης μεγάλη εξέλιξη γνώρισε το βιβλίο την περίοδο της βιομηχανική επανάστασης (19^ο – 20^ο αιώνα). Αυξήθηκε ακόμα περισσότερο ο αριθμός των αντιτύπων και το κόστος παραγωγής έπεσε ακόμα πιο πολύ. Τέλος με τον αυτοματισμό δόθηκε η δυνατότητα εκτύπωσης χιλιάδων αντιτύπων. Άρχισαν να δημιουργούνται περισσότερες βιβλιοθήκες από ιδιώτες, πολιτιστικούς συλλόγους και από κράτη. Τα βιβλία ήταν πλέον πολύ πιο προσιτά στον κόσμο και αποτελούσαν επίδειξη της κοινωνικής θέσης κάποιου.

Οι «απειλές» που δέχθηκε το βιβλίο ήταν πολλές την περίοδο του 20^{ου} αιώνα από άλλες εφευρέσεις όπως η τηλεόραση, το ραδιόφωνο και οι υπολογιστές. Η ιδέα της ανταλλαγής πληροφοριών και πληροφόρησης δεν ανήκε πια στα βιβλία. Είναι πάντως

γεγονός πως επέζησε και κάποιες στιγμές γνώρισε μεγαλύτερη απήχηση. Οι λόγοι κάποιες φορές ήταν και πρακτικοί και συναισθηματικοί.

Τα “audiobooks” τα οποία είναι ηχητικά βιβλία αποτελούν την επόμενη εξέλιξη του βιβλίου κατά την δεκαετία του 1950 απευθύνονται σε ανθρώπους με προβλήματα όρασης καθώς επίσης και η έκδοση βιβλίων με την μέθοδο Μπράιγ. Τα βιβλία αυτά κυκλοφορούσαν και σε cd. Μια ακόμα εφεύρεση τον 20^ο αιώνα ήταν αυτή του ηλεκτρονικού βιβλίου του e – book το οποίο και αυτό με την σειρά του «απειλήσε» την ύπαρξη του βιβλίου. Η απειλή αυτή την φορά ήταν σοβαρή γιατί τα e – books απαιτούσαν φορητές συσκευές ανάγνωσης βιβλίου με μεγάλη άνεση.

Στην πραγματικότητα όμως κανείς δεν μπορεί να προβλέψει το μέλλον των βιβλίων αφού τα ηλεκτρονικά βιβλία έχουν κάνει δυναμική εμφάνιση, είναι ελαφρύτερα και προσφέρουν οικονομία χώρου και χρήσης. Είναι ίσως η πρώτη φορά που το μέλλον του βιβλίου μπορεί να αλλάξει δραματικά. Κανείς δεν μπορεί να πει με σιγουριά αν θα είναι για το καλύτερο αφού είναι θέμα προσωπικών επιλογών των αναγνωστών. Πάντα όμως θα υπάρχουν άνθρωποι με ρομαντισμό που θα προτιμούν να ξεφυλλίζουν και να μυρίζουν το «φρεσκοτυπωμένο» χαρτί από το να πατούν πλήκτρα.

2.5 Τυπικά Χαρακτηριστικά Βιβλίων

Τα τυπικά χαρακτηριστικά των βιβλίων είναι τα εξής.

«Φύλλα»: Είναι τα τεμάχια που είναι συνδεδεμένα και στα οποία τυπώνεται το περιεχόμενο του βιβλίου. Το χαρτί από το οποίο αποτελούνται μπορεί να είναι ανακυκλώσιμο. Η τυπογραφία είναι η διαδικασία που σύμφωνα με αυτήν γίνεται η δημιουργία και η αναπαραγωγή του βιβλίου. Οι τεχνικές της είναι διάφορες.

«Σελίδες»: Είναι οι όψεις του κάθε φύλλου. Οι αριστερές σελίδες, σύμφωνα με την εκδοτική ορολογία, ονομάζονται verso και οι δεξιές recto. Σπάνια βέβαια συναντούνται βιβλία με οριζόντιο ξεφύλλισμα και με σελίδες που παρουσιάζονται σαν εμπρόσθιες ή οπίσθιες. Συνήθως η συρραφή τους είναι κάθετη και το ξεφύλλισμα γίνεται οριζόντια και αριστερόστροφο. Όσο αφορά την αρίθμηση είναι συνήθως αύξουσα και παρουσιάζει τις αριστερές σελίδες ζυγές και μονές τις δεξιές.

«Σελίδα Τίτλου»: Είναι η πρώτη σελίδα η οποία είναι και η πρώτη recto μετά την πίσω όψη του εξωφύλλου.

«Σελίδα Πνευματικών Δικαιωμάτων»: Η σελίδα του τίτλου του πρώτου φύλλου. Συνήθως σε αυτήν αναφέρονται πληροφορίες για την έκδοση του βιβλίου όπως:

- Στοιχεία που αφορούν τον συγγραφέα, τον εκδότη, τυπογραφείο, συντελεστών.
- Καθεστώς, δικαιούχοι, δήλωση επιφύλαξης πνευματικών δικαιωμάτων.
- Αύξοντας αριθμός ανατύπωσης.

Το περιεχόμενο και το αντικείμενο του βιβλίου αναφέρονται σε επόμενες σελίδες όπως και ένα άλλο έργο του συγγραφέα ή και κάποιος κατάλογος με ειδικές σημειώσεις.

«Πίνακας Περιεχομένων»: Στα 3 πρώτα φύλλα του βιβλίου συναντά κανείς και αυτό για πιο εύκολη πρόσβαση από τον αναγνώστη. Έχει άμεση σχέση με το περιεχόμενο και την δομή του όλου βιβλίου, στα τμήματα στα οποία χωρίζεται και τις ενότητες. Στον πίνακα των περιεχομένων περιέχεται ανασκόπηση της δομής του αντικείμενου του περιεχόμενου του βιβλίου. Στα περιεχόμενα η αρίθμηση εμφανίζεται σε αύξουσα σειρά και στο δεξί μέρος.

Το βασικό περιεχόμενο του βιβλίου αναφέρεται σε διάφορες δομές οι οποίες έχουν να κάνουν με διάφορους χρόνους και ανάλογα αντικείμενα, όπως το είδος και το ύφος. Τα κυρίως έργο αρχίζει από την δεξιά σελίδα. Έχει πρόλογο, εισαγωγή και επίμετρο. Περιλαμβάνει ακόμα βιογραφικές ή και ακαδημαϊκές πληροφορίες γύρω από το έργο.

Η ροή και η συνέχεια του έργου μπορεί είναι ενιαία ή να εμφανίζεται σε τμήματα ή σε συνδεδεμένες ενότητες. Γενικότερα σε βιβλία επιστημονικού περιεχομένου ή και θρησκευτικού υπάρχει και το εικαστικό περιεχόμενο. Ο επίλογος και οι παραθέσεις υπάρχουν στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου. Επίσης σε αυτές τις σελίδες υπάρχουν και οι ευχαριστίες, οι υποδείξεις, λεξιλόγιο, διορθώσεις.

«Εξώφυλλο»: Είναι το εξωτερικό τμήμα του βιβλίου το οποίο είναι σκληρό και παχύ. Μπορεί να αποτελείται από χαρτόνι ή δέρμα και πιο σπάνια από ξύλο, ύφασμα

ή μέταλλο. Απαρτίζεται από το recto και verso οπίσθιο που ενώνονται από την ράχη του βιβλίου. Τα εξώφυλλο δεν είναι τίποτε από μια εικαστική περίληψη του αντικειμένου του βιβλίου. Έχει μεγάλη σημασία αφού αυτό τραβάει την προσοχή του αναγνώστη.

«Παρασκήνιο»: Σε αυτό το τμήμα υπάρχει η φωτογραφία, η ζωγραφική ή κάποιο σκίτσο. Ανάλογα με το θέμα του βιβλίου είναι και η ζωγραφιά. Συνήθως ισχύουν τα εξής:

- Σε λογοτεχνικό βιβλίο χρησιμοποιείται τοπίο ή κάποιο σκίτσο
- Σε θρησκευτικό κάποια αγιογραφία
- Σε επιστημονικό κάποια ανάλογα σκίτσα ή γραφήματα
- Σε διαφημιστικό, τουριστικό, εμπορικό και συναφή υπάρχει η φωτογραφική σύνθεση των περιεχομένων του.

«Προσκήνιο»: Ο γλωσσικός χαρακτήρας εδώ είναι έντονος. Το όνομα του συγγραφέα τυπώνεται συνήθως στο κέντρο και από κάτω τίτλος του βιβλίου με έντονα γράμματα .

Ο υπότιτλος γράφεται με μικρότερα γράμματα. Οι σχετικές πληροφορίες έκδοσης παρουσιάζονται δίπλα στα στοιχεία με τους τίτλους στις πάνω γωνίες. Προσκήνιο δεν υπάρχει στην μεσαία επιφάνεια του εξωφύλλου αλλά μόνο προσκήνιο περιεχόμενο. Το όνομα και το λογότυπο του εκδότη καθώς και η χρονολογία εκτύπωσης και ο τόπος συγγραφής εμφανίζονται στην κάτω πλευρά.

2.7 Τυπογραφία και Βιβλία

Γύρω στον 14^ο αιώνα άρχισε στη Ευρώπη η εκτύπωση βιβλίων με ξύλινα στοιχεία. Η επαφή με τους ανατολικούς λαούς έπαιξε μεγάλο ρόλο σε αυτό. Το περιεχόμενο αυτών των βιβλίων ήταν κυρίως θρησκευτικό με πλούσιο το στοιχείο της εικονογράφησης. Οι ανακαλύψεις όμως που έδωσαν ώθηση στην παραγωγή των βιβλίων, και μάλιστα στην μαζική παραγωγή, ήταν την περίοδο της Αναγέννησης και ήταν δυο.

Η πρόοδος των βιβλίου απέκτησε ώθηση με την ανακάλυψη της τυπογραφίας. Γεγονός που είχε αρχίσει από το 1200μ.χ. με την ανακάλυψη του χαρτιού. Η Αγία

Γραφή ήταν το πρώτο βιβλίο που τυπώθηκε με κινητά στοιχεία το 1456. Μέχρι εκείνη την στιγμή τα βιβλία ήταν χειρόγραφα, φυσικά πανάκριβα και μόνο οι πλούσιοι είχαν το προνόμιο της μόρφωσης. Γεγονός που ήταν αναμενόμενο αποδείχτηκε ότι πολλοί επαγγελματίες αντιγραφείς αντέδρασαν σε αυτήν την εξέλιξη αφού η δουλειά του θα εξαφανιζόταν.

Εκείνος που προέβλεψε την αποτυχία της νέας αυτής εξέλιξης ήταν ο μοναχός και φιλόσοφος Tritemio. Ο ίδιος υποστήριξε ότι όσα βιβλία και αν τυπωνόντουσαν δεν θα μπορούσαν να συναγωνισθούν σε ποιότητα τα χειρόγραφα (Borges, JorgeLuis, 1993). Φυσικά η εξέλιξη των πραγμάτων τον διέψευσε και πολλά πιεστήρια είχαν δημιουργηθεί μέχρι το τέλος του αιώνα, πάνω από 36 πόλεις της Ευρώπης. Ενώ το 1500 πάνω από 1000 τυπογραφεία λειτουργούσαν και τα πιο πολλά από αυτά στην Ιταλία και στην Γερμανία. Πάνω από 15.000.000 αντίτυπα είχαν τυπωθεί από 40.000 τίτλους στην λήξη του 15^{ου} αιώνα. Η ίδια η καθολική Εκκλησία υιοθέτησε την τυπογραφία έπειτα από αμφιταλαντεύσεις, λόγω πίεσης των μοναχών και άλλων γραφιάδων (Χατζιώτης, 2000).

Η ίδια προέβλεψε πως με αυτόν τον τρόπο θα διατηρούσε το προπαγανδιστικό μονοπώλιο και ότι θα γινόταν πιο εύκολα η διάδοση των θρησκευτικών εκδόσεων της στην λατινική γλώσσα η οποία κινδύνευε να αντικατασταθεί με εθνικές γλώσσες πιο κατανοητές στον λαό. Μέσα από κείμενα της εποχής εκείνης που έχουν διασωθεί, η αποδοχή της τυπογραφίας γίνεται σαν «...κορώνα των επιστημών, θεία τέχνη και επιλογή του Υψίστου για να επικοινωνεί με τον λαό Του» (Borges, JorgeLuis, 1993).

Με αυτόν τον τρόπο η Εκκλησία μπόρεσε να επιβάλλει την δική της εκδοχή γύρω από τις ιερές γραφές. Η βασική της αντίληψη ήταν ο ηγετικός και αναντικατάστατος ρόλος της Ρώμης και του Πάπα. Τα γεγονότα όμως που αντέστρεψε τα πράγματα ήταν το ότι η τυπογραφία αξιοποιήθηκε από τον Λούθηρο πρώτα για την διάδοση των κειμένων τους (Χατζιώτης, 2000).

Η ανακάλυψη όμως του βιβλίου έφερε επαναστατικές αλλαγές και στον χώρο της γνώσης. Καθώς ήταν τυπωμένη στα βιβλία ήταν πολύ πιο εύκολο να διαδοθεί με ταχύτητα και να βοηθήσει στο πέρασμα από τον Μεσαίωνα στην Αναγέννηση και από το σκοτάδι στο φως. Το βιβλίο αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα πνευματικής ανάπτυξης στην Ευρώπη κατά την Αναγέννηση. Η βελτίωση που παρουσίασε τον 18^ο και 19^ο αιώνα ήταν σημαντική. Τα στοιχεία που έκανα το βιβλίο αχώριστο σύντροφο

των ανθρώπων ήταν το λείο χαρτί, το κομψό δέσιμο και η γρήγορη εκτύπωση. Η φαντασία των αναγνωστών έπαιρνε φτερά, οι ίδιοι πλούτιζαν τις γνώσεις τους και έπαιρναν τα βασικά εφόδια για να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της ζωής.

Δεν συμβαίνει όμως το ίδιο στις μέρες μας, αφού υπάρχει έλλειψη χρόνου, άγχος, κατάχρηση, κακή χρήση του διαδικτύου και η εμφάνιση του ηλεκτρονικού βιβλίου, λόγοι που είναι υπεύθυνοι για την πτώση της αξίας του βιβλίου. Οι ηλεκτρονικές εκδόσεις έκαναν δυναμικά την εμφάνισή τους με την ανάπτυξη της τεχνολογίας των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Η μορφή των CD-ROM και ON-LINE πήρε μεγάλες διαστάσεις. Τα κείμενα, οι εικόνες και οι ήχοι βρίσκονται πλούσια στις ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες. Πολλοί από τους παραδοσιακούς εκδότες αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν ηλεκτρονικά προϊόντα μέσω του ίντερνετ όπως online εφημερίδες και περιοδικά. Έτσι λοιπόν στις μέρες μας γεννιέται μια νέα εποχή για την τυπογραφία και τις εκδόσεις γενικότερα.

2.7.1 Η Τυπογραφία στην Ευρώπη και Ελλάδα

Εκείνος που συνέλαβε την ιδέα της τυπογραφικής μεθόδου στο σύνολό της (χυτά στοιχεία, στοιχειοθεσία, τυπογραφική μελάνι) ήταν ο Γουτεμβέργιος ο οποίος θεωρείται και ο πατέρας της Τυπογραφίας στην Ευρώπη. Τα 1454 στην Γερμανία τυπώθηκε το πρώτο έντυπο το οποίο ήταν ένα έντυπο της Δευτέρας Παρουσίας, με χρήση κινητών στοιχείων. Η Βίβλος θεωρείται ότι ήταν το πρώτο βιβλίο που τυπώθηκε επίσης στο Μάιντς της Γερμανίας το 1455. Οι πρώτες γραμματοσειρές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παρμένες από την καλλιγραφία της εποχής εκείνης (Χατζιώτης, 2000).

Τα βιβλία κατά τον 15^ο αιώνα ήταν χειρόγραφα και προέρχονταν από καλλιγράφους, αντιγραφείς και αποτελούσαν σπάνια κομμάτια. Κάτι τέτοιο σήμαινε ότι απευθυνόντουσαν σε πολύ λίγο κόσμο αφού ήταν και ακριβά. Γεγονός ήταν πως η εμφάνιση της τυπογραφίας σε σκοτεινές εποχές έπαιξε σημαντικό ρόλο στην διάδοση της γνώσης και έκανε τους ανθρώπους να ελπίζουν σε ένα καλύτερο αύριο.

Η «Γραμματική» του Κ. Λάσκαρη που τυπώθηκε το 1476 ήταν η πρώτη χρονολογημένη ελληνική έκδοση. Τυπώθηκε στο Μιλάνο από τον χαρακτή των πρώτων ελληνικών στοιχείων Α. Δαμιλά. Έτσι η ελληνική τυπογραφία άνθισε μακριά

από τα τουρκοκρατούμενα εδάφη στην Ιταλία και συγκεκριμένα στην Βενετία όπου υπήρχαν τα πρώτα ελληνικά τυπογραφεία. Υπήρχαν όμως και στη Ρώμη και στο Μιλάνο (Borges, JorgeLuis, 1993).

Πληροφορίες και στοιχεία έδειξαν πως οι εκδόσεις ελληνικών βιβλίων γινόντουσαν στην Βενετία το 1471 αλλά το πρώτο χρονολογημένο βιβλίο η «Βατραχομουμαχία» τυπώθηκε το 1486 από τον Κρητικό Λαόνικο Πρωτόπαπα. Μελέτες από τον Ν.Ε Σκιαδά δείχνουν ότι οι Κριτές της Βενετίας είχαν μεγάλη πρόοδο στην τυπογραφία σαν εκδότες και σαν τεχνικοί τυπογραφείου. Τα παρακάτω απόσπασμα του λόγιου Μάρκου Μουσούρου για τους Κριτές τεχνικούς είναι χαρακτηριστικό :

“Κρης γαρ ο τονρεύσας,

Τα δε χαλκεία ο συνείρας,

Κρης ο καθ’ ενστίξας, Κρης ο μολυβδοχότης,

Κρης δαπανά νίκης ο φερώνυμος αυτός ο κλείων,

Κρης τάδε. Κρης ήπιος αγίοχος».

Το παραπάνω επίγραμμα αποτελεί αριστούργημα της τυπογραφικής τέχνης και πρόκειται για το «Μέγα Ετυμολογικών» το οποίο εκδόθηκε στην Βενετία το 1499 από την εταιρεία του Ν. Βλαστού και του Ζ. Καλλέργη. Πολλές μετέπειτα σημαντικές εκδόσεις επισφράγισαν την τυπογραφική εξέλιξη των Ελλήνων τα διασποράς και σε άλλες πόλεις της Ευρώπης όπως η Βιέννη, το Λονδίνο, το Παρίσι και οι Παραδουνάβιες Ηγεμονίες.

Το 1790 έκανε την εμφάνισή της στην Βιέννη η πρώτη ελληνική εφημερίδα η «Εφημερίς», από τους αδελφούς Μαρκίδες Πουλιού. Γεγονός ήταν πως η εξέλιξη της ελληνικής τυπογραφίας στην Ελλάδα άργησε αφού οι Τούρκοι δεν άφηναν περιθώρια για την εξάπλωση ιδεών και για την άνοδο του πολιτιστικού επιπέδου. Η τυπογραφία αποτελούσε απαγορευμένο θέμα για τους Έλληνες αλλά και για τους Τούρκους (Χατζιώτης, 2000).

Οι προσπάθειες όμως που σημειώθηκαν ήταν σημαντικές. Μια το 1819 στις Κυδωνιές της Μικράς Ασίας και στην Χίο. Οι Κυδωνιές όμως με το ξέσπασμα της επανάστασης καταστράφηκαν και μαζί με αυτές και το τυπογραφείο. Στην συνέχεια

καταστράφηκε και το τυπογραφείο της Χίου με την σφαγή στο νησί. Το τυπογραφείο έπεσε θύμα της οργής των Τούρκων. Παρόλο που και στην Κέρκυρα υπήρχε τυπογραφείο, ο Άγγλος κυβερνήτης είχε απαγορεύσει την οποιαδήποτε παροχή κάθε υπηρεσίας.

Ο Δημήτριος Υψηλάντης το 1821 έφερε στην Ύδρα από την Τεργέστη ένα τυπογραφείο όπου και λειτούργησε σε ένα τζαμί στην Καλαμάτα από τους τυπογράφους από τις Κυδωνιές. Οι πρώτες προκηρύξεις τυπώθηκαν εκεί καθώς και η πρώτη εφημερίδα της επαναστατημένης Ελλάδας η «Σάλπιξ Ελληνική». Αλλά και στο Μεσολόγγι, στο Ναύπλιο, και στην Αθήνα λειτούργησαν πολλά πιεστήρια κατά την διάρκεια του αγώνα. Με την εγκατάσταση του Καποδίστρια ως Κυβερνήτη ιδρύθηκε στο Ναύπλιο η πρώτη «Εθνική Τυπογραφία» (Borges, JorgeLuis, 1993).

Στα Χανιά, σύμφωνα με μελέτη του Μ. Γρηγοράκη το 1831, τυπώθηκε από Αιγύπτιους κατακτητές η εφημερίδα «Βακάι Γκίριτ» σε αραβική γλώσσα και ελληνική. Η εφημερίδα «Κρήτη» αποτέλεσε την πρώτη κρητική εφημερίδα η οποία δεν είχε μόνιμο τόπο έκδοσης. Αργότερα με την ανακήρυξη της Κρήτης σε Γενική διοίκηση τυπώθηκε η ημιεπίσημη εφημερίδα της Τούρκικης Διοικήσεως η «Κρήτη». Τέλος τα Χανιά από το 1981 είχαν πλούσια εκδοτική άνθιση στον καθημερινό και περιοδικό Τύπο με πάνω από 200 έντυπα και δελτία τύπου. Στο Μουσείο Τυπογραφίας εκτίθενται πολλά από εκείνα τα έντυπα αλλά και μηχανήματα της Τυπογραφίας δείχνοντας την μεγάλη πορεία αλλά και την εξέλιξη της.

2.6.2 Η Βιβλιοδεσία ως απαραίτητο συστατικό των βιβλίων

Η βιβλιοδεσία των διαφόρων εγγράφων θεωρείται απαραίτητη σε κάθε επιχείρηση, εταιρεία και γραφείο με σκοπό να αναδεικνύει την παρουσίαση του κάθε εντύπου. Η ταχύτητα στην βιβλιοδεσία όπως και η ανθεκτικότητα αλλά και η σωστή παρουσίαση για όλα τα έγγραφα είναι βέβαια υπόθεση των ειδικών που ασχολούνται με αυτού του είδους τις εργασίες και εξειδικεύονται σε όλα τα είδη βιβλιοδεσίας. Κάποια από τα βασικότερα είδη βιβλιοδεσίας που εφαρμόζονται από αυτές τις επιχειρήσεις στις μέρες μας, αναφέρονται ως ακολούθως (Εκδόσεις Αλόη, (2002).

➤ Βιβλιοδετικά συστήματα «Unibind»

Είναι συστήματα τα οποία ουσιαστικά λύνουν τα προβλήματα και δένουν τα βιβλία. Θεωρούνται πρωτοποριακά συστήματα βιβλιοδεσίας με μεταλλική ράχη. Το σύστημα βιβλιοδεσίας «Unibind» αποτελείται ουσιαστικά από το μηχάνημα και πολλά διαφορετικά είδη παρουσίασης εγγράφων στα οποία εξασφαλίζεται ανθεκτικό και γρήγορο δέσιμο.

➤ Βιβλιοδεσία πλαστικού σπινάλ

Ένας από τους πλέον κλασικούς τρόπους βιβλιοδεσίας, καθώς αποτελεί έναν οικονομικό και πρακτικό τρόπο για την καθημερινή απλή παρουσίαση εγγράφων. Είναι γεγονός πως μετατρέπει εύκολα τα φύλλα με δυο κινήσεις σε ένα βιβλιοδετημένο έγγραφο και συνδυάζεται με κάθε είδους εξώφυλλα όπως χαρτόνι.

➤ Βιβλιοδεσία μεταλλικού σπινάλ

Η βιβλιοδεσία του μεταλλικού σπινάλ συνηθίζεται τις περισσότερες φορές για βιβλιοδεσία τετραδίων και ημερολογίων. Αποτελεί ουσιαστικά μια μέθοδο η οποία θεωρείται ανθεκτική και πρακτική. Συνδυάζεται βέβαια με κάθε είδους εξώφυλλα όπως

για παράδειγμα χαρτόνια απλά και έγχρωμα, υλικό PVC διαφανή και έγχρωμα αλλά υπάρχει επίσης και ποικιλία για ακόμα περισσότερα σχέδια για βιβλιοδεσία με μεταλλικό σπιράλ.

Αποτελεί γεγονός πως το τελευταίο αλλά ταυτόχρονα εξαιρετικά σημαντικό στάδιο της παραγωγής ενός έντυπου θεωρείται η βιβλιοδεσία του. Μέσα από τη συγκεκριμένη διαδικασία, ένα βιβλίο ολοκληρώνεται και παίρνει τη μορφή με την οποία θα παραδοθεί στον τελικό του παραλήπτη. Ένα έντυπο μπορεί και να κεντρίσει την προσοχή και να κερδίσει τις εντυπώσεις ενός αναγνώστη στηριζόμενο ακόμα και μόνο στο τύπο της βιβλιοδεσίας του. Το τμήμα μιας επιχείρησης η οποία ασχολείται αποκλειστικά με αυτό το αντικείμενο, για την τελική διαμόρφωση εντύπων πρέπει να είναι εξοπλισμένο με σύγχρονα μηχανήματα τα οποία θα καλύπτουν το μεγαλύτερο εύρος των βιβλιοδετικών αναγκών, δηλαδή από ένα μονόφυλλο έως και ένα πολυσέλιδο έντυπο με κάποια πολύπλοκα κοπτικά (Εκδόσεις Αλόη, (2002).

Η βιβλιοδεσία λοιπόν αποτελεί το επιστέγασμα της προσπάθειας συγγραφής και παραγωγής ενός πολυσέλιδου εντύπου, βιβλίου ή συγγράμματος το οποίο μπορεί κάποιος να επιλέξει ανάμεσα από διάφορες τεχνικές. Πελάτες και ειδικά καταρτισμένες επιχειρήσεις μπορούν να επιλέξουν από κοινού την μέθοδο η οποία ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες του πελάτη σχετικά με αντοχή στο χρόνο, την ευκολία μελλοντικής συμπλήρωσης επιπλέον φύλλων χαρτιού και φυσικά την καλαισθησία και την πρακτικότητα. Οι τεχνικές που μπορεί να παρέχει μια επιχείρηση για τεχνικές βιβλιοδεσίας, αναφέρονται ως ακολούθως :

- *Βιβλιοδεσία θερμοκόλλησης*
- *Βιβλιοδεσία μεταλλικής ράχης*
- *Σπιράλ πλαστικό / μεταλλικό*
- *Βιβλιοδεσία συρραφής*
- *Με ενιαίο μαλακό κάλυμμα (softcover)*
- *Καλλιτεχνική δερματόδετη, πανόδετη με χρυσοτυπία*

Μια από τις βασικότερες εργασίες της βιβλιοδεσίας θεωρείται το ράψιμο των τυπογραφικών. Το γεγονός αυτό επιτυγχάνεται με μηχανικό τρόπο ή με χειροποίητο και όπως απεικονίζεται στην εικόνα Νο. 1 η οποία παρατίθεται παρακάτω και

αναφέρεται στην χειροποίητη ραφή. Το εργαλείο το οποίο χρησιμοποιείται για την συγκεκριμένη ραφή ονομάζεται "ΤΕΖΑΚΙ" (Εκδόσεις Αλόη, (2002).

Κατά την βυζαντινή στάχωση δεν χρησιμοποιείται η μέθοδος με το «τεζάκι» καθώς έχει τελείως διαφορετική φιλοσοφία και πρακτική από την Ευρωπαϊκή βιβλιοδεσία. Στις μέρες μας όσοι ασχολούνται με την βιβλιοδεσία χρησιμοποιούν την Ευρωπαϊκή στάχωση και είναι ελάχιστοι οι τεχνίτες οι οποίοι γνωρίζουν τον «Βυζαντινό» τρόπο.

Εικόνα Νο.1 – Βιβλιοδεσία με «τεζάκι»

Η τέχνη της βιβλιοδεσίας θεωρείται συνυφασμένη με την εξέλιξη του γραπτού λόγου και ουσιαστικά ξεκίνησε εξυπηρετώντας την προστασία αλλά και την συντήρηση των χειρόγραφων βιβλίων με τρόπο τέτοιο ώστε να θεωρείται χρηστικός αλλά και καλαίσθητος. Από την εφεύρεση της τυπογραφίας και μετέπειτα, η βιβλιοδεσία εξελίσσεται όχι μόνο ως προς την τεχνική αλλά και ως προς την τέχνη με εικαστική άποψη, η οποία προσπαθεί να αναδείξει το περιεχόμενο του κάθε βιβλίου πλάι στα μεγάλα τυπογραφεία της κάθε εποχής.

Σκοπός του κάθε εργαστηρίου που ασχολείται με το αντικείμενο της βιβλιοδεσίας είναι η εκμάθηση και η εφαρμογή των βασικών τεχνικών της

βιβλιοδεσίας, καλλιτεχνικής ή μη, παράλληλα με μια σύντομη ιστορική αναδρομή στην Ευρωπαϊκή αλλά και Ελληνική βιβλιοδεσία. Στον πρώτο κύκλο των μαθημάτων εντός των εργαστηρίων βιβλιοδεσίας, διδάσκονται η κατασκευή ενός πανόδετου βιβλίου και του προστατευτικού κουτιού ενώ σε κάποιο προχωρημένο επίπεδο διδάσκονται επίσης η κατασκευή του «περαστού» δερματόδετου βιβλίου και της επεξεργασία δέρματος, της κατασκευής του προστατευτικού κουτιού αρχαιακού τύπου, την τεχνική της μαρμαρογραφίας, τις βασικές τεχνικές συντήρησης βιβλιοδεσίας και χαρτιού καθώς επίσης και τις ειδικές κατασκευές βιβλίων και εντύπων πολλαπλών φύλλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο:

Η ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ – E-BOOK

3.1 Η Εμφάνιση και τα Χαρακτηριστικά του Ηλεκτρονικού Βιβλίου – E-Book

Ως προς το πρώτο ηλεκτρονικό βιβλίο (e-book), δεν υπάρχει κάποια κοινή άποψη, ούτε ως προς το πότε εμφανίστηκε αλλά ούτε το ποιος ήταν ο βασικός δημιουργός του. Από ορισμένους ερευνητές αναφέρεται πως το πρώτο e-book θεωρείται το *IndexThomisticus*, το οποίο είναι έργο του Thomas Aquinas για ένα ευρετήριο, στα τέλη του 1940 από τον Roberto Busa. Όμως δεν είναι το πρώτο ηλεκτρονικό βιβλίο ως αποδεκτό και αυτό είναι γιατί έχει ένα χαρακτήρα ευρετηριακό (Culén, Gasparini, 2011a).

Εικόνα Νο.2 – Προσπάθεια Δημιουργίας των Πρώτων e-book

Μια δασκάλα από την Ισπανία με το όνομα Angela Ruiz το 1949 είχε κατοχυρώσει το πρώτο e-book, με στόχο οι μαθητές της να έχουν λιγότερο όγκο βιβλίων όπου θα τα μετέφεραν. Μια διαφορετική εκδοχή από μέρους των ιστορικών είναι ότι τα e-book είχαν ξεκινήσει γύρω στις αρχές του 1960 από τον Doug Engelbart με το NLS πρόγραμμα. Στο Ινστιτούτο Έρευνας του Στάνφορντ – SRI (Stanford Research Institute) και με τα Hypertext Editing System προγράμματα αλλά και με τα FRESS στο Πανεπιστήμιο του Μπράουν από τον Andries van Dam, File Retrieval and

EditingSystem (FRESS), ήταν ένα σύστημα Υπερκειμένου όπου δημιουργήθηκε στο Brown University το 1968 από τον VanDam και τους φοιτητές του (Zimmer, 2011).

Επίσης το Brown University θεωρείται το πανεπιστήμιο ηγέτης πάνω στα συστήματα ηλεκτρονικών βιβλίων - e-book που για αρκετά χρόνια διατηρούσε τη σκυτάλη στο ρόλο αυτό, συμπεριλαμβανόμενα ηλεκτρονικά εγχειρίδια και σχετικά χρηματοδοτούμενα προγράμματα. Ένα σύστημα γνωστό και ως *InterMedia* μεγάλης κλίμακας ωστόσο την είχε παραδώσει στην ElectronicBookTechnologies, τη δημιουργία στο DynaText. Με αυτόν τον τρόπο ήταν το πρώτο e-book βασισμένο σε γλώσσα SGML σύστημα ανάγνωσης βιβλίου και ένα είδος ψηφιακής μορφοποίησης της επιστημονικής τεχνολογικής ομάδας με βάση πρότυπα τα οποία επικρατούν μέχρι και σήμερα (MacFadyen, 2011).

Ωστόσο, το e-Text1 του σχεδίου Γουτεμβέργιος καταγράφεται από πολλές πηγές ως το πρώτο επίσημο e-Book το βιβλίο « Η διακήρυξη Ανεξαρτησίας» το 1971. Το σχέδιο του Γουτεμβέργιου, είχε εμπνευστή τον Michael Hart και είχε σκοπό, την παγκόσμια πρόσβαση να την κάνει όσο πιο εύκολη σε όσο περισσότερα βιβλία χωρίς να έχει κάποιο κόστος. Συνέχισε να κάνει αυτό που ξέρει ο Michael Hart δηλαδή να πληκτρολογεί και με την βοήθεια κάποιων εθελοντών και έτσι δημιουργήθηκαν και τα επόμενα βιβλία (Culén, Gasparini, 2011a).

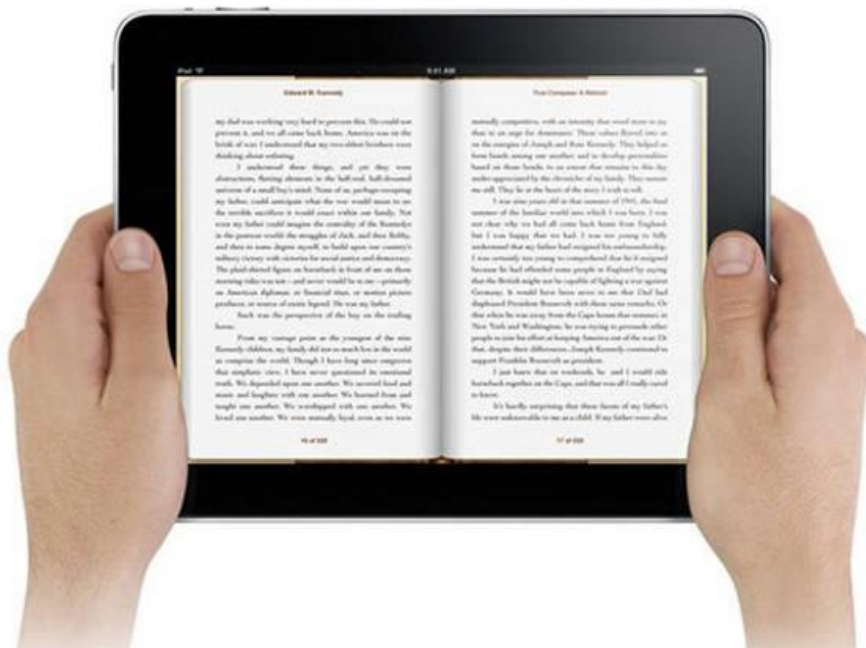
Δεν τελειώνουν όμως εδώ οι εκδοχές δημιουργίας των ηλεκτρονικών βιβλίων, αφού μία άλλη θεωρία αναφέρει ότι τα ηλεκτρονικά βιβλία με το πρόγραμμα MLS 23, είχαν πρωτοεμφανιστεί στις αρχές του 1960, από τον Doug Engelbart. Με τα προγράμματα HypertextEditingSystem 24 στο Ινστιτούτο έρευνας του Στάνφορντ.

3.2 Ορισμός και Χαρακτηριστικά του Ηλεκτρονικού Βιβλίου / E-Book

Σε ψηφιακή μορφή αναφέρεται το βιβλίο, το οποίο ονομάζεται και ηλεκτρονικό βιβλίο και το οποίο έχει ως σκοπό να μπορεί ο αναγνώστης να το διαβάσει σε ηλεκτρονική μορφή σε ένα κινητό τηλέφωνο, tablet, ηλεκτρονικό υπολογιστή ή σε κάποια άλλη ηλεκτρονική συσκευή. Το e – book (ηλεκτρονικό βιβλίο) δεν είναι απαραίτητο να έχει ένα έντυπο βιβλίο αντίστοιχα, όμως δεν σημαίνει ότι δεν μπορείς να το βρεις και σε έντυπη μορφή. Επίσης μια μεγαλύτερη ποικιλία μορφών υπάρχει με

αυτόν τον τρόπο σε σύγκριση με τη συσκευή και το λειτουργικό της σύστημα. Αρχεία όπως τα παρακάτω ανήκουν στην τεράστια του πλεονότητα:

- ✓ PortableDocumentFormat (PDF)
- ✓ MOBI (ψηφιακό βιβλίο για ανάγνωση σε Kindle της Amazon)
- ✓ EPUB (ψηφιακό βιβλίο για ανάγνωση σε αναγνώστες εκτός Kindle)

Εικόνα Νο.3 – Απεικόνιση του Ηλεκτρονικού Βιβλίου σε Ηλεκτρονική Συσκευή

Τα ηλεκτρονικά βιβλία χρησιμοποιούν λογισμικό διαχείρισης ηλεκτρονικών βιβλίων (e-bookcatalogingprogram) όπως το calibre και συχνά απαιτούν πρόσθετες συσκευές ανάγνωσης όπως το BeBookReader, το SonyReader, το Kindle, σε στενή σύνδεση και εξάρτηση με την εταιρία διάθεσης. Κατά κανόνα το ψηφιακό βιβλίο (e-book) είναι παρόμοιο με το έντυπο βιβλίο και διαφοροποιούνται μεταξύ τους κατά κύριο λόγο από το μέσο που χρησιμοποιούν.

Για το έντυπο βιβλίο, το μέσο είναι το χαρτί, ενώ για το e-book η ψηφιακή αναπαράσταση του περιεχομένου του (vanderVelde& Ernst, 2009). Το ψηφιακό βιβλίο μπορεί να είναι ένα ψηφιακό πιστό αντίγραφο ενός έντυπου βιβλίου, ένα ψηφιακό κείμενο με κάποια μικρή ομοιότητα της μορφής ενός έντυπου βιβλίου, ένα ψηφιακό κείμενο εμπλουτισμένο με πολυμεσικά στοιχεία, ένα ψηφιακό κείμενο με υπερσυνδέσμους σε πολλά άλλα κείμενα, ένα ειδικό λογισμικό (software) προκειμένου

να προσφέρει την πρόσβαση σε ψηφιακά κείμενα ή μια ειδική συσκευή (hardware) με ξεχωριστό λειτουργικό σύστημα. (MacFadyen, 2011).

Ο τρόπος με τον οποίο οι αναγνώστες αντιλαμβάνονται και περιγράφουν την εμπειρία τους σχετικά με την ανάγνωση βιβλίων, διαμορφώνεται με βάση τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του έντυπου βιβλίου επηρεασμένα από πολιτιστικές προσδοκίες που έχουν διαμορφωθεί στο πέρασμα των χρόνων. Το ηλεκτρονικό βιβλίο αποτελεί πρόκληση απέναντι σε αυτές τις προσδοκίες (MacFadyen, 2011), πόσο μάλλον αν μπορεί σε κάποιες περιπτώσεις να προσφέρει πολυδιάστατες εμπειρίες με στόχο την ανάπτυξη και καλλιέργεια δεξιοτήτων που σχετίζονται με την κριτική και δημιουργική σκέψη. Σήμερα οι βιβλιοθήκες τείνουν να αγοράζουν ψηφιακά βιβλία επειδή προσφέρεται η δυνατότητα να γίνει ανάγνωση από πολλούς χρήστες ταυτόχρονα ακόμα και χωρίς τη φυσική τους παρουσία στη βιβλιοθήκη (MacFadyen, 2011).

3.3 Η αλλαγή στην έκδοση και κυκλοφορία βιβλίων στην Ψηφιακή Εποχή

Δραματική και αναπόφευκτη απ' ότι φαίνεται είναι η αλλαγή στο χώρο των εκδόσεων βιβλίων στη ψηφιακή εποχή. Κάθε κρίκος της εκδοτικής αλυσίδας, έχει αλλάξει τα τελευταία χρόνια, η ψηφιακή επανάσταση, από την συγγραφή και την ανάγνωση ως την πώληση και την εκτύπωση. Ολοφάνερές επίσης είναι οι αλλαγές αυτές στις πιο ανεπτυγμένες χώρες, με τους γοργούς ρυθμούς αλλά και τις εταιρίες κολοσσοί όπως για παράδειγμα, η Google, η Apple, η Samsung, η Amazon και η Sony.

Το κοινό όπου τεχνικά θεωρείται ως αναλφάβητο, η έλλειψη τεχνολογικών υποδομών, οι διαφορετικές γλώσσες, που αυτά είναι ανασταλτικοί παράγοντες, σε αυτές τις χώρες είναι πιο αναγκαίες. Έτσι και αλλιώς σχεδόν σε όλες τις χώρες είναι ανεπτυγμένα τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας, όπου ευρύτερα διαδεδομένη είναι η χρήση των κινητών τηλεφώνων. Έτσι με αυτών τον τρόπο στις ηλεκτρονικές εκδόσεις υπάρχει μια εξυπηρέτηση προς την άνθηση τους, με τρόπο οικονομικό προς τους αγοραστές (Zimmer, 2011).

Επίσης νέα ηλεκτρονικά μέσα έχουν αναπτυχθεί με την εξέλιξη της τεχνολογίας. Τα Media ή αλλιώς ο ορισμός των ηλεκτρονικών μέσων, είναι κυρίως οι εφαρμογές των πολυμέσων όπου υπάρχουν σε δύο μορφές. Την μορφή CD-ROM και DVD καθώς και στην μορφή ιστοσελίδων όπου παρουσιάζονται στο διαδίκτυο.

Πληροφορίες και ενημερώσεις παρέχουν στην σημερινή εποχή, τα νέας μορφής ηλεκτρονικά μέσα, μαζί με τα έντυπα, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Επιπλέον αποτελούν και μέσο εκπαίδευσης.

Εικόνα Νο.4 – Μορφές CD-ROM και DVD

Μέρος της μεγαλύτερης διαμορφούμενης βιομηχανίας θεωρούνται τα έντυπα, όσον αφορά τη διαχείριση και διανομή των πληροφοριών. Τα νέα ηλεκτρονικά μέσα έχουν αρκετά κοινά με τα έντυπα, όσον αφορά το σχεδιασμό. Ιδίως την σελίδα και τον σχεδιασμό της (έντυπης καθώς και ηλεκτρονικής), τη τοποθέτηση αλλά και την διαμόρφωση του περιεχομένου και των επιμέρους στοιχείων του, ακόμη τα χρώματα και τα κείμενα όσον αφορά την διαμόρφωση τους. Στον εκδοτικό τομέα υπάρχουν οι εφημερίδες σε παράλληλη μορφή, στο διαδίκτυο οι ιστοσελίδες, τα περιοδικά και οι εκδόσεις σε εφαρμογές πολυμέσων όπως CD – ROM και DVD.

Η διαμόρφωση της πληροφόρησης αλλά και των μέσων ενημέρωσης, έχουν οδηγήσει σε ουσιαστικές δομικές μεταβολές, σε ότι έχει σχέση με τα ηλεκτρονικά μέσα και τον τρόπο σχεδιασμού των εντύπων στην παραδοσιακή εκτέλεση. Είτε ηλεκτρονική είτε έντυπη είναι μία έκδοση, παρατηρείται ειδικότερα στον καινοτόμων τεχνολογιών η εφαρμογή τους σε συνδυασμό με την διαχείριση των στοιχείων όπου αποτελούν σε αυτή την έκδοση και με την ροή εργασίας και την αλλαγή της. Η ολική ροή εργασίας σε ψηφιακή μορφή αποτελεί ένα χαρακτηριστικό (digital workflow) (Culén, Gasparini, 2011a).

Μια κοινή επεξεργασία δεδομένων έχει οδηγήσει η αντίστοιχη επεξεργασία του περιεχομένου στα έντυπα όσο και στα νέα ηλεκτρονικά μέσα, όπου θα απαρτίζουν μια έκδοση που θα σχηματιστεί, τόσο σε ηλεκτρονική μορφή καθώς και σε έντυπη μορφή.

Στη διεθνή βιβλιογραφία αυτή η νέα επεξεργασία λέγεται «cross media publishing». Επίσης ταχύτατα αναπτύσσεται η νέα μορφή που αναφέρεται στην κοινή επεξεργασία των εκδόσεων, γιατί σε συνδυασμό με τη βελτίωση των εργαλείων εφαρμόζονται νέες τεχνολογίες στη ροή εργασίας, όπου ο σκοπός τους είναι να χρησιμοποιούνται στην παραγωγή αλλά και στον σχεδιασμό (Zimmer, 2011).

Τα αρχεία PDF και JDF format, είναι για παράδειγμα στις νέες τεχνολογίες που αναπτύσσουν νέα πρωτότυπα, καθώς επίσης και οι νέες τεχνολογίες συμπίεσης όπως το JPEG 2000. Σύγχρονα εργαλεία τα οποία διαχειρίζονται το περιεχόμενο των εντύπων και ηλεκτρονικών μέσων (contentmanagement) όπου συμπεριλαμβάνονται στον τομέα των νέων τεχνολογιών, ακόμη όπως και η τεχνολογία μιας έκδοσης XML (extensibleMarkupLanguage) και Metadata που έχει επιμέρους στοιχείων κοινής επεξεργασίας.

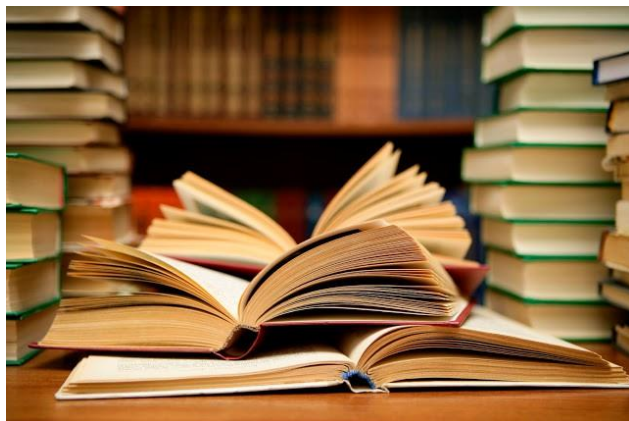
Τα αρχεία όπου αναφέρθηκαν πιο πάνω, αποτελούν μια βάση διαχείρισης δεδομένων για το σύνολο των εκδόσεων τόσο στα ηλεκτρονικά όσο και στα έντυπα μέσα. Χαρακτηρίζονται από το περιβάλλον έκδοσης, την κοινή επεξεργασία των δεδομένων και περιεχομένων και από το να επιλεγεί το μέσο εξόδου, τον κοινό σχεδιασμό των εντύπων και ηλεκτρονικών μέσων. Επιπρόσθετα, την διαφοροποιημένη ροή εργασίας – workflow, και την εφαρμογή νέων πρότυπων, τεχνολογιών και συστημάτων λογισμικού.

Ξεκινώντας από τη διαδικασία του workflow – ροή εργασιών όπου αφορά τα γενικά στάδια από τα οποία θα περάσει η διαδικασία της προεκτύπωσης, διακρίνει κανείς τρία βασικά βήματα, την **Είσοδος**, **Επεξεργασία** και **Έξοδος**. Στο στάδιο της εισόδου, τα αρχεία των πρωτοτύπων σε μορφή κειμένου, εικόνας ή γραφικών, συγκεντρώνονται σε ψηφιακή μορφή. Μηχάνημα τύπου scanner, θα πρέπει να προηγείται επεξεργασία όταν η ψηφιακή απεικόνιση δεν προέρχεται απευθείας από τις ψηφιακές μηχανές. Επίσης μπορεί να παραδοθεί με πληκτρολόγηση MS Word και OCR προγράμματα (Optical Character Recognition). Το σημαντικότερο στάδιο της προεκτύπωσης είναι το δεύτερο – η επεξεργασία. Όπου στο συγκεκριμένο στάδιο πρέπει να περιλαμβάνεται το μοντάζ, ο έλεγχος από τον πελάτη και η δημιουργία του τελικού αρχείου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο:

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ E-BOOK

4.1 Πλεονεκτήματα των Έντυπων Βιβλίων

Ανά τον κόσμο, την διάδοση και την αρχή της γνώσης αποτελεί το έντυπο βιβλίο, όπου ο γραπτός λόγος ήταν η αιτία όπου ξεκίνησε αυτή η διαδικασία μέσα από τα χειρόγραφα βιβλία. Με την παραγωγή βιβλίων μέσω της τυπογραφίας είχε γίνει η διάδοση της γνώσης αλλά είχε βοηθήσει και η παραγωγή των αντίτυπων. Όσον τα χρόνια περνούσαν το βιβλίο φύλαγε και διέσωζε την γνώση. Στην κοινωνία η εξέλιξη του ανθρώπινου είδους παραμένει να έχει μια αρκετά σημαντική θέση. Στην ανάπτυξη της σκέψης και στην ανάπτυξη του λόγου βοηθά το βιβλίο, εφόσον για τον άνθρωπο είναι ένα μέσο εξέλιξης, με αυτόν τον τρόπο υπάρχει μία αγάπη για το έντυπο βιβλίο (Zimmer, 2011).

Σε μία οποιαδήποτε ώρα αλλά και οποιοδήποτε μέρος είναι προσβάσιμο από ένα ευρύτατο κοινό. Με έντονο νοσταλγικό χαρακτήρα, ένα σημείο όπου αναφέρουν συχνά οι λάτρεις του βιβλίου, (MacFadyen, 2011), είναι η αίσθηση της αφής του βιβλίου, η μυρωδιά του αλλά και κατά την κίνηση που γυρίζουν οι σελίδες τα ακούσματα τους, (CulenandGasparini, 2011a), όπως ανέφερε και ο Ισπανός συγγραφέας το 1964 Carlos Ruiz Zafon « Εκείνο το άρωμα χαρτιού αλλά και μαγείας ανάπνευσα με το που μπήκα στο βιβλιοπωλείο, περιέργως κανένας δεν σκέφτηκε να εμφανιστώ».

Ακόμη, από την στιγμή όπου στο ράφι της βιβλιοθήκης του κάποιος τοποθετεί ένα βιβλίο, έχει ένα αίσθημα αδιαμφισβήτητο για την ιδιοκτησία του εντύπου αυτού όπου δικαιούται και μπορεί ο κάτοχος του βιβλίου να το κάνει ότι αυτός θέλει. Σε αντίθεση στα ηλεκτρονικά βιβλία (e-book), οι εκδοτικοί οίκοι μπορούν να μπλοκάρουν τη μεταπώληση ή τον διαμοιρασμό και σχετικά με τα περιβάλλοντα του ηλεκτρονικού αλλά και έντυπου βιβλίου προκύπτουν κάποια ερωτηματικά.

Ως αντικείμενο συζήτησης, μια άλλη διάσταση έχει αποτελέσει στην ακαδημαϊκή κοινότητα, η τύχη των προσωπικών σημειώσεων του αναγνώστη. Για τη μαθησιακή διαδικασία οι σημειώσεις θεωρούνται ένα αρκετά σημαντικό κομμάτι της, όπου του καινούργιου στοιχείου αποτελούν ένα τρόπο σύνδεσης με την γνώση όπου υπήρχε πριν αλλά και με την δημιουργία μιας νέας γνώσης. Την κατανόηση, την μνήμη και την προσοχή βελτιώνουν οι σημειώσεις. Κάποιος αν σημειώσει σε ένα βιβλίο που του ανήκει οτιδήποτε, έχει την δυνατότητα να ελέγξει την τύχη των σημειώσεων του και αφορά τον ίδιο αποκλειστικά, για όση ώρα ακόμη μένει το βιβλίο υπό την κατοχή του. (Culén, Gasparini, 2011a)

Σε ένα βιβλίο η εμφάνιση του όμως και πιο συγκεκριμένα όταν γίνεται με τον παραδοσιακό τρόπο η βιβλιοδεσία του, αποτελεί μορφή τέχνης χειρωνακτικά όπου τα βιβλία αυτά, με αυτόν τον τρόπο αποτελούν εικαστικό έργο. Στην συναισθηματική σχέση του βιβλίου με τον άνθρωπο, βασίζονται όλα τα παραπάνω. Υπάρχει κόσμος που μπορεί να δανείσει τα βιβλία του υπάρχει και κόσμος που δεν θέλει να τα δανείσει. Επίσης, υπάρχουν και κάποιοι άλλοι άνθρωποι οι οποίοι δίνουν τα βιβλία τους, που για αυτό τον λόγο έχουν δημιουργηθεί βιβλιοπωλεία με μεταχειρισμένα βιβλία, σε αρκετά καλές τιμές κάτι που με το ηλεκτρονικό βιβλίο είναι απίθανο να συμβεί.

4.2 Μειονεκτήματα στα Έντυπα Βιβλία

Σίγουρα εκτός από τα πλεονεκτήματα τα οποία έχουν τα έντυπα βιβλία έχουν και μειονεκτήματα. Ένα από αυτά είναι ότι με την πάροδο του χρόνου, εάν δεν φροντίζουμε τα βιβλία μας, σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να έχουμε την απώλεια του συγκεκριμένου βιβλίου. Ωστόσο, σε όλους αρέσουν τα βιβλία τα οποία είναι λίγο πιο παλιά και χρησιμοποιούνται γιατί έχουν περισσότερη παράδοση από τα καινούργια, όμως να είναι σε μία σωστή κατάσταση τα οποία να μπορούμε να τα διαβάσουμε (Zimmer, 2011).

Ένα από τα σημαντικότερα και ίσως το σημαντικότερο μειονέκτημα, είναι η ρύπανση προς το περιβάλλον όπου προκαλείται από την παραγωγή τους. Για αρχή υπάρχει η καταστροφή αρκετών δασών, αν και τα τελευταία χρόνια υπάρχουν χώρες οι οποίες δημιουργούν δάση μόνο και μόνο για αυτό το σκοπό, για την παραγωγή του χαρτιού.

Για έχουμε την δημιουργία του χαρτιού από το ξύλο, και στη διαδικασία της παραγωγής χαρτιού χρησιμοποιείται αρκετή δόση ενέργειας και αρκετά αποτελέσματα με χημικά που μολύνουν το περιβάλλον. Χάνουν το σπίτι τους τα ζώα με το να καταστρέφονται τα δάση, και με αυτόν τον τρόπο το οικοσύστημα του φυσικού περιβάλλοντος τους χαλάει. Το οξυγόνο λιγοστεύει αλλά και μολύνονται και τα ύδατα και ο αέρας (MacFadyen, 2011).

Νόμοι όπου πρέπει να χρησιμοποιούνται σε αυτό το κομμάτι, κάποια συγκεκριμένα υλικά, σε πόρους υδάτινους να μην απορρίπτουν τα απόβλητα αλλά για

την προστασία της ατμόσφαιράς να χρησιμοποιούνται ειδικά φίλτρα. Όμως παρόλα αυτά ακόμη το περιβάλλον εξακολουθεί να επιβαρύνεται. Θετικό αποτέλεσμα είναι ότι σήμερα γίνεται η χρήση του ανακυκλωμένου χαρτιού. Την βοήθεια της σε αυτό το κομμάτι προσφέρει και η ανακύκλωση, όμως έχουν την συμμετοχή αρκετές χώρες αλλά και ότι γίνεται με τον σωστό τρόπο. Για τα έντυπα βιβλία ισχύουν όλα τα παραπάνω σε γενικότερες γραμμές (Culén, Gasparini, 2011a).

Ένα ακόμη μειονέκτημα είναι το βάρος του, για το έντυπο βιβλίο, αρκετά μεγέθη βιβλίων όπως και μικρά βιβλία 50 σελίδων, όμως και μεγάλα των 500 σελίδων. Ο αναγνώστης θα δυσκολευτεί να το διαβάσει ενώ είναι σε ένα μεταφορικό μέσο, δηλαδή σε ένα τρένο, πλοίο, αεροπλάνο, λεωφορείο κ.τ.λ. Ακόμη, στις διακοπές του θα είναι ένα επιπλέον βάρος, όμως και μικρό να είναι δεν θα μπορεί να κουβαλήσει μαζί του στο αεροπλάνο τρία – τέσσερα βιβλία. Επίσης είναι και κουραστικό για τα χέρια (λόγω όγκου), να κουβαλάνε συνεχώς ένα μεγάλο βιβλίο. Τέλος όσον αφορά το βάρος, και την μεταφορά των βιβλίων, χρονοβόρα αλλά και κουραστική είναι για κάποια μετακόμιση.

Επιπλέον κόστος έχουν οι ολοκληρωμένες μονάδες παραγωγής εντύπων για την μεταφορά τους αλλά και την αποθήκευση στο κατάστημα, λιανικού εμπορίου, και στην συνέχεια στον καταναλωτή. Στο σπίτι του αναγνώστη μέσω μιας παραγγελίας στο διαδίκτυο μπορεί να σταλθεί το βιβλίο, αλλιώς για την αγορά του βιβλίου μπορεί ο αναγνώστης να επισκεφτεί το κατάστημα – βιβλιοπωλείο.

Ακόμη, το υψηλό κόστος είναι ένα σοβαρό μειονέκτημα του έντυπου βιβλίου. Παρόλο που υπάρχουν αρκετές εκδόσεις τσέπης εξακολουθούν να είναι πολύ ακριβά τα βιβλία.

Συγκριτικά με το ηλεκτρονικό βιβλίο ακόμη ένα μειονέκτημα του έντυπου βιβλίου είναι ότι δεν παρέχει την δυνατότητα της σάρωσης, όπως δεν παρέχει και την δυνατότητα της γρήγορης εύρεσης λέξεων κλειδιών. Σε αντίθεση με το ηλεκτρονικό βιβλίο όπου ο αναγνώστης μπορεί να πληκτρολογήσει την λέξη την οποία επιθυμεί και αυτομάτως να μεταφερθεί στην αντίστοιχη παράγραφο.

4.3 Τα Πλεονεκτήματα του Ψηφιακού Βιβλίου

Αδιαμφισβήτητα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας μας, αποτελεί πλέον η τεχνολογία. Εκτός από εκπαιδευτικούς αλλά και επαγγελματικούς λόγους, αλλά και για την παροχή εναλλακτικών προσωπικής ψυχαγωγίας και διασκέδασης στον τομέα είναι αρκετά βοηθητικά και χρήσιμα. Τα ψηφιακά – ηλεκτρονικά βιβλία παρέχουν και αυτά επίσης μια τέτοια τεχνολογική διευκόλυνση (Zimmer, 2011).

Σε όλες τις φάσεις των χρόνων, το έντυπο βιβλίο αποτέλεσε το σπουδαιότερο αγαθό. Η γνώση μέσα από αυτό είχε διαδοθεί από τους ελάχιστους στους πάρα πολλούς, αλλά και από τους παλαιότερους στους νέους. Αυτό έχει ως συνέπεια την για την επιστήμη και την εξέλιξη της αλλά και την εξέλιξη του ανθρώπου. Η παραγωγή βιβλίων και εντύπων μέσα από το πέρασμα του χρόνου, έχει ως αποτέλεσμα να έχει αρκετά αρνητικά όπως η μόλυνση και η ρύπανση του πλανήτη, και αυτό είναι το μέγιστο αποτέλεσμα όπου μπορούσε να έχει.

Στην βοήθεια της μείωσης της ρύπανσης του πλανήτη, έχει επέλθει το ηλεκτρονικό βιβλίο, αλλά και για την καταστροφή των δασών. Αφού δεν χρειάζεται η κοπή χιλιάδων για την δημιουργία τους και την παραγωγή χαρτιού, όμως ούτε και η χρήση των χημικών, και άλλων διαφόρων τοξικών για την μεταφορά του και την επεξεργασία του όπως το πετρέλαιο όπως γίνεται στο έντυπο βιβλίο. Το σημαντικότερο πλεονέκτημα του ηλεκτρονικού βιβλίου ίσως να είναι αυτό.

Επίσης την διαδικασία για την εκτύπωση του χαρτιού την εξαλείφει πλήρως, όπου με αυτό τον τρόπο για τους εκδότες και την εκτύπωση τους εξοικονομεί το κόστος. Τα δέντρα όπου χρησιμοποιούνται σχεδόν κάθε χρόνο είναι 3 εκατομμύρια όπου με αυτά μπορούμε να εκδώσουμε περίπου 2,2 εκατομμύρια βιβλία τον χρόνο. Σώζοντας όλα αυτά τα δέντρα από το να κοπούν και να τεμαχιστούν θα γινόταν αν αντικατασταθούν όλα τα έντυπα βιβλία με ένα ηλεκτρονικό – ψηφιακό βιβλίο.

Επίσης μεταφέροντας τις πρώτες ύλες το αποτύπωμα άνθρακα είναι ακόμη εκτός από την κοπή των δέντρων, στο μύλο την διαδικασία παραγωγής και την τελική αποστολή τους. Με την βοήθεια των e – books όλες αυτές οι διαδικασίες μπορούν να εξαλειφθούν. Οπότε για το σύνολο του περιβάλλον τα e – books έχουν μια καλύτερη θέση(Harman, 2018).

Σίγουρα, το πρώτο πλεονέκτημα όπου μπορεί ένας αναγνώστης να το θεωρήσει πολύ σημαντικό για τα ηλεκτρονικά βιβλία ως προς την δυνατότητα εύκολης μεταφοράς, είναι η ευκολία που προσφέρει. Πολύ απλά αναφερόμαστε είτε στο αρχείο όπου μπορεί να αναγνωσθεί, σε ηλεκτρονική μορφή οποιασδήποτε κατηγορίας είτε στο ηλεκτρονικό βιβλίο ή αλλιώς ειδική συσκευή. Πρόβλημα δεν αποτελείται η μεταφορά του όπως είναι για ένα έντυπο βιβλίο η μεταφορά του, που έχει αρκετές σελίδες. Την ίδια στιγμή – ταυτόχρονα έχεις την δυνατότητα να έχεις όσα βιβλία επιθυμείς μαζί σου, έχοντας μαζί σου μόνο ένα πράγμα, την δικιά σου προσωπική ηλεκτρονική συσκευή που μπορεί να είναι είτε το κινητό είτε ο υπολογιστής κ.τ.λ.

Επίσης, μπορεί κανείς να διαβάσει το ίδιο βιβλίο σε αρκετές διαφορετικές ηλεκτρονικές συσκευές. Εάν το e-book – ηλεκτρονικό βιβλίο συγχρονίζεται με το κινητό, το tablet ή το φορητό υπολογιστή τους, μπορεί κανείς να ξεκινήσει να διαβάζει το βιβλίο του στον υπολογιστή τους και να καταλήγει άνετα στο κρεβάτι με το e-bookτου).

Την εμπειρία της συγγραφής βιβλίων αλλάζουν τα ψηφιακά βιβλία. Οι συγγραφείς παλαιότερα μπορούσαν να διοχετεύσουν τα βιβλία τους μέσω των εκδοτικών οίκων. Τώρα μπορεί απλά να ανεβάσει ένας συγγραφέας, σε ιστότοπους το χειρόγραφο του όπως για παράδειγμα το Lulu, το Amazon και το Smashwords. Ακόμη μπορεί, σε μόλις λίγες ώρες να πωληθεί ως e – book. (Zimmer, 2011).

Απαιτείται επίσης ελάχιστο έως μηδενικό κόστος για την παραγωγή, διάθεση και αναπαραγωγή ενός ηλεκτρονικού βιβλίου. Δεν υπάρχει το πρόβλημα της

αποθήκευσης και χώρου στους εκδοτικούς οίκους λόγω συσσώρευσης έντυπου υλικού σε αναμονή, όσο και στον ίδιο τον αναγνώστη στην αποθήκευση βιβλίων. Επίσης, σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές γράφονται τα βιβλία, οπότε με το πέρας της συγγραφής ένα βιβλίο είναι έτοιμο για ανάγνωση. Αποφεύγοντας όλες τις άλλες διαδικασίες όπου έχει ένα έντυπο βιβλίο την επεξεργασία του αρχείου, την σελιδοποίηση και όλο το μέρος της προεκτύπωσης.

Την δυνατότητα για να μεταφραστεί ένα ηλεκτρονικό βιβλίο σε όποια γλώσσα το επιθυμεί κανείς την προσφέρει το διαδίκτυο. Ακόμη και διαδραστικό μπορεί να γίνει ένα ηλεκτρονικό βιβλίο, δηλαδή να έχει ήχο και κινούμενη εικόνα επιλέγοντας ή πατώντας απλά πάνω σε μία λέξη. Αυτό το πλεονέκτημα εξυπηρετεί τους ανθρώπους οι οποίοι έχουν δυσκολία με την όραση τους ακόμη και για την απώλεια της, όμως και αρκετά παιδιά τα οποία έχουν μορφές αναπηρίας και διάφορες μαθησιακές δυσκολίες. Η αυξομείωση του μεγέθους των γραμμάτων, των αποστάσεων των χαρακτήρων των γραμμών, και ο ορισμός των περιθωρίων και της γραμματοσειράς, είναι η μία πλευρά, χρήσιμη και για αισθητικούς λόγους και για να διαβάσει όποιος έχει πρόβλημα όρασης (MacFadyen, 2011).

4.4 Το Μειονέκτημα των Ψηφιακών Βιβλίων

Την αρνητική τους πλευρά, όπως είναι φυσιολογικό έχουν σειρά και τα ηλεκτρονικά βιβλία. Ένα από τα κυριότερα προβλήματα όπου έχει ένα e-book, είναι ότι χάνεται η φυσική επαφή με το βιβλίο αλλά και με τις βιβλιοθήκες. Η πλειοψηφία των υπηρεσιών στις ημέρες μας παρέχονται πλέον ηλεκτρονικά και το γεγονός αυτό μας αποξενώνει από την επαφή με το βιβλίο ως αντικείμενο και το φυσικό του περιβάλλον όπου δεν είναι άλλο από τις βιβλιοθήκες. Ένας βιβλιόφιλος μπορεί να αναγνωρίσει την αξία όπου έχει να διαβάσεις ένα βιβλίο και να γυρνάς τη μία σελίδα μετά την άλλη μέχρι να φτάσεις στο οπισθόφυλλο όπου εκεί θα αντιληφθείς ότι έχει τελειώσει το βιβλίο (Culén, Gasparini, 2011a).

Ιεροτελεστία, αποτελούσε στο παρελθόν η επίσκεψη σε μια βιβλιοθήκη για κάποιον, ακόμη ένα μειονέκτημα. Πιο συγκεκριμένα, κατά αυτήν την ιεροτελεστία κάποιος επισκεπτόταν αυτόν τον ήσυχο χώρο με σκοπό να βρει και να διαβάσει το βιβλίο όπου αυτός επιθυμούσε ανάμεσα σε εκατοντάδες ή/και χιλιάδες άλλα βιβλία,

μέσα σε ένα ιδανικό για αυτόν τον σκοπό περιβάλλον. Έτσι με αυτόν τον τρόπο με το e – book χάνεται η όλη αυτή «εμπειρία» της ανάγνωσης.

Το γεγονός ότι δεν διατίθενται όλα τα βιβλία ακόμη σε μία ψηφιακή μορφή αποτελεί ακόμη ένα μειονέκτημα για τα ηλεκτρονικά βιβλία, όπου με αυτό τον τρόπο έχει ένα μικρό προβάδισμα το έντυπο βιβλίο σε σύγκριση με το ηλεκτρονικό. Το μηδενικό κόστος παραγωγής και διάθεσης είναι δυνατό να ανατρέψει το εργασιακό και λειτουργικό γίνεσθαι της εκδοτικής βιομηχανίας προκαλώντας απώλεια θέσεων εργασίας.

Κίνδυνος αλλοίωσης της αναγνωστικής κουλτούρας καθώς, κατά κοινή ομολογία, η αισθητική απόλαυση ενός βιβλίου δεν περιλαμβάνει μόνο την ανάγνωση του έργου αλλά και την αναζήτησή του, την απόκτηση, την αφή και την οσμή του χαρτιού, το ξεφύλλισμα, την προσοχή του από φθορά, την ταξινόμηση και τοποθέτηση στη βιβλιοθήκη, το περιβάλλον ανάγνωσης, το δανεισμό σε άλλους, το διάβασμα και τον σχολιασμό με αγαπημένα πρόσωπα.

Τη χρήση του ειδικού εξοπλισμού σε μεγάλο κόστος (σταθερός ή φορητός υπολογιστής, iPad κ.τ.λ.) σχεδόν όλες της φορές χρειάζεσαι για να διαβάσεις ένα ebook. Σε αντίθεση όπου το έντυπο βιβλίο μεταφέρεται και διαβάζεται πιο εύκολα. Επίσης καταστρέφεται εύκολα και ολοσχερώς με την καταστροφή του φορέα διάδοσης δηλαδή του CD, USB ή και την μνήμη του υπολογιστή, σε αντίθεση με το έντυπο βιβλίο το οποίο μπορεί να διασωθεί ολικά ή έστω τμηματικά ακόμα και από φυσικές καταστροφές.

Ένα ακόμη μειονέκτημα είναι η ευκολία αναπαραγωγής και ενδεχόμενης επεξεργασίας ενός ηλεκτρονικού βιβλίου, όπου δημιουργεί τον κίνδυνο καταπάτησης πνευματικών δικαιωμάτων, αλλοίωσης του πρωτότυπου και προσπορισμού παράνομου κέρδους. Η αμεσότητα, η ευκολία επικοινωνίας και σχολιασμού του έργου και του δημιουργού από τους αναγνώστες, μέσω διαδικτύου, μπορεί να λειτουργήσει ανταγωνιστικά ή κακοπροαίρετα υποτιμητικά και υβριστικά για τον ίδιο.

«Το απαραίτητο hardware και λογισμικό, πρέπει να έχεις για να χρησιμοποιήσεις ψηφιακό υλικό, να έχεις πρόσβαση στο διαδίκτυο τις γνώσεις να τα χρησιμοποιείς όλα αυτά και τα λεφτά να μπορείς να τα αγοράσεις. Με αυτόν τον τρόπο νέες τεχνολογίες υποστηρίζουν ότι έρχονται να μεγαλώσουν την απόσταση όπου χωρίζει τους φτωχούς από τους πλούσιους δημιουργώντας ένα νέο πεδίο εκπαιδευτικής ανισότητας, τη

ψηφιακή, όπου γνωρίζουμε ότι θα έχει ως επακόλουθο την κοινωνική – οικονομική» (Χριστιανάκης, 2002).

«Το ηλεκτρονικό βιβλίο, φαίνεται να είναι πιο οικονομικό και πιο προσβάσιμο για μεγαλύτερο αριθμό ατόμων, γεγονός που δυνητικά μοιάζει να οδηγεί σε μια πιο δημοκρατική νομή της γνώσης. Όμως, και σε αυτή την περίπτωση, απαιτείται μεγάλη προσοχή, διότι το μέσο από μόνο του δεν αρκεί για να εγγυηθεί μια πιο δημοκρατική πρόσβαση και νομή της γνώσης» (Μαλαφάνης, 2010).

Αμφισβητείται εύκολα η αξιοπιστία των πηγών διότι σε ανοιχτά ψηφιακά περιβάλλοντα ο καθένας μπορεί να γράφει και να δημοσιεύσει ότι θέλει. Παραεμπόριο ηλεκτρονικού βιβλίου, καθώς πολλές ιστοσελίδες διανέμουν πειρατικές ψηφιακές εκδόσεις καταπατώντας τα πνευματικά δικαιώματα. Ακόμη, χρειάζονται ειδικές συσκευές ηλεκτρονικής ανάγνωσης με υψηλό κόστος, είναι ανάλογα με τη μορφή του ηλεκτρονικού βιβλίου. Οι συσκευές αυτές είτε χρησιμοποιούν μπαταρίες είτε χρειάζονται φόρτιση άρα καταναλώνει ηλεκτρική ενέργεια. Επίσης μπορεί σαν διαβάξεις κάτι σημαντικό να σε αφήσει στο πιο ενδιαφέρον σημείο της ανάγνωσης όταν η μπαταρία εξαντλείται.

Η αγορά μίας νέας συσκευασίας είναι ένα ακόμη μειονέκτημα του e-book. Με μία κακή μεταχείριση, αλλά και αρκετές αλλαγές όπου γίνονται στον κόσμο της τεχνολογίας μέσα σε λίγα χρόνια, θα σε αναγκάσουν στην αγορά μιας καινούργιας συσκευής. Η διαδικασία να ανοίξει ο αναγνώστης την συσκευή που θα χρησιμοποιήσει, ανάλογα με τη συσκευή να ανοίξει και την εφαρμογή και να βρει το βιβλίο που διάβαζε σε σύγκριση με το άνοιγμα του έντυπου βιβλίου στο σελιδοδείκτη είναι πιο χρονοβόρα. Η οθόνη όσον αφορά τις ηλεκτρονικές συσκευές όπου έχουν κατασκευαστεί αποκλειστικά για ηλεκτρονική ανάγνωση ενώ δεν κουράζει τα μάτια χρησιμοποιώντας την τεχνολογία του ηλεκτρονικού χαρτιού όπου παραπέμπει σε τυπωμένο χαρτί, έχει αναφερθεί από αρκετούς χρήστες ότι δεν είναι ευανάγνωστη κάτω από συγκεκριμένο φωτισμό. Υποστηρίζοντας συγκεκριμένα ότι είναι δύσκολο να διαβάσεις ένα ηλεκτρονικό βιβλίο π.χ. κάτω από τον ήλιο στις καλοκαιρινές διακοπές σε μία παραλία. Επίσης κάποια ηλεκτρονικά βιβλία έχουν πολύ υψηλές τιμές, πολύ εύκολο είναι να χακάρεις ένα βιβλίο, έτσι αντιπροσωπεύει μια μεγάλη οικονομική απώλεια για τους συγγραφείς της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°:

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ – ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ E-BOOK

5.1 Τα Ηλεκτρονικά Βιβλιοπωλεία στην Εποχή μας – Μια Εναλλακτική Πρόταση Λειτουργίας Βιβλιοπωλείων

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλά καταστήματα on – line με άπειρους τίτλους βιβλίων και την δυνατότητα αναζήτησης δυσεύρετων τίτλων. Επιστημονικών και εξειδικευμένων βιβλίων ή κάποιων εξαντλημένων εκδόσεων.

Το e-book για παράδειγμα είναι ένα σύνολο πληροφοριών σε ψηφιακή μορφή του οποίου το περιεχόμενο είναι σαν ενός έντυπου βιβλίου. Δημιουργείται σε διάφορα λειτουργικά συστήματα. Στα Windows τα προγράμματα που χρησιμοποιούνται για την συγγραφή και στην σελιδοποίηση είναι τα MSWord, OpenOfficeWriter, Acrobat, InDesign και το QuarkExpress. Για την δημιουργία του εξωφύλλου χρησιμοποιείται το Photoshop, Illustrator και το CorelDraw (Χατζιώτης, Κώστας, 2000).

Επίσης, οι δανειστικές βιβλιοθήκες παρέχουν την δυνατότητα για πρόσβαση σε ψηφιακές συλλογές ηλεκτρονικών βιβλίων. Ο λόγος είναι κυρίως πρακτικός και εξοικονόμησης χώρου αλλά και για τεχνικές επεξεργασίες. Η μείωση όμως στους ρυθμούς έκδοσης και εμπορίας βιβλίων είναι συνεχόμενη και παρά την εξέλιξη στον χώρο της πληροφόρησης και την δυναμική εμφάνιση του ηλεκτρονικού βιβλίου.

Τα πλεονεκτήματα που έχει το ηλεκτρονικό βιβλίο σε σχέση με το έντυπο είναι τα εξής (Borges, JorgeLuis, 1993):

- Σχεδόν μηδενικό κόστος παραγωγής και διάθεσης
- Σχεδόν μηδενικό κόστος αναπαραγωγής
- Ο όγκος μεταφοράς είναι ελάχιστος, όπως και της αποθήκευσης και της έκθεσης
- Είναι οικολογικό λόγω ανυπαρξίας υλικού εκτός του φορέα διάθεσής του.
- Απουσία φθοράς αφού η υπόστασή του είναι άυλη
- Εύκολη αναζήτηση και ολική ή μερική επεξεργασία και αναπαραγωγή
- Καλύτερη πρόσβαση στο ευρύ κοινό ακόμα και σε σπάνια έργα
- Εύκολη διάθεση και γνωστοποίηση έργων ακόμα και από απέχοντες δημιουργούς
- Δυνατότητα επισύναψης οπτικοακουστικού υλικού
- Δυνατότητα άμεσης επικοινωνίας και σχολιασμού με εκδότες και αναγνώστες

Υπάρχουν και μειονεκτήματα βέβαια τα οποία είναι τα εξής:

- Το μηδενικό κόστος παραγωγής μπορεί να ανατρέψει το λειτουργικό γίνεσθαι της εκδοτικής βιομηχανίας και βιοτεχνίας
- Η αναγνωστική κουλτούρα κινδυνεύει να αλλοιωθεί. Οι αναγνώστες των έντυπων θέλουν να έχουν την αίσθηση ότι ξεφυλλίζουν ένα βιβλίο, να έχουν την οσμή του χαρτιού, την ιδέα της απόκτησής του, την προσοχή από την φθορά και την ταξινόμησή του.
- Οι αναγνώστες έχουν την δυνατότητα εύκολης μεταφοράς του βιβλίου σε αντίθεση με το ηλεκτρονικό το οποίο για να αναπαράγει την ανάγνωση στο ίδιο μέγεθος γραμματοσειράς και σελίδων πρέπει να υπάρχει και κάποιος υλικός φορέας (φορητός υπολογιστής) με όγκο.
- Μπορεί να καταστραφεί εύκολα αν και ο φορέας καταστραφεί. Ενώ το έντυπο βιβλίο έχει την δυνατότητα να διασωθεί έπειτα από μια φυσική καταστροφή ή τουλάχιστον κάποια κομμάτια του.
- Για αισθητικούς λόγους για τους οποίους η παρουσία μιας βιβλιοθήκης έντυπων βιβλίων υπερέχει.
- Μέσω της διαδικασίας αναπαραγωγής ή και επεξεργασίας του ηλεκτρονικού βιβλίου υπάρχει ο κίνδυνος καταπάτησης πνευματικών δικαιωμάτων ή και αλλοίωσης του πρωτοτύπου.

Το πρώτο διαδικτυακό «εμπορικό κέντρο» λειτουργεί στην Ελλάδα εδώ και πέντε χρόνια και δέχεται περίπου 15 παραγγελίες την ημέρα. Είναι συμβεβλημένο με 23 βιβλιοπωλεία και η διεύθυνσή του είναι bazaarbooks.gr. Δίνει την δυνατότητα για παροχή μεταχειρισμένων βιβλίων ή και νέων σε έναν σημαντικό αριθμό καταστημάτων. Σύμφωνα με την γνώμη του ιδιοκτήτη του, κ. Γιώργου Δερβάτη η επιτυχία του οφείλεται στο ότι μπορεί και διαθέτει μια ποικιλία σε σπάνια και εξαντλημένα βιβλία. Όχι τόσο για τις προσφορές που κάνει ή για την πληθώρα των τίτλων που διαθέτει (bazaarbooks.gr, 2010).

Οι τιμές των βιβλίων στην Ελλάδα ακολουθούν μια ενιαία πολιτική με την έννοια πως ένα βιβλίο δε μπορεί να πουληθεί φτηνότερα έπειτα από για δυο χρόνια μετά από την κυκλοφορία του. Οι αναγνώστες όμως έχουν την δυνατότητα να ανακαλύψουν στο ίντερνετ μεταχειρισμένα βιβλία σε καλές τιμές, ή ακόμα και βιβλία που έχουν εξαντληθεί. Επίσης όσοι αναζητούν κάποια βιβλιογραφία επιστημονικού ή

ακαδημαϊκού περιεχομένου το οποίο δεν μπορεί να διατεθεί άμεσα, μέσα από το ίντερνετ μπορούν να το προμηθευτούν. Κάτι που δεν συμβαίνει στα συμβατικά βιβλιοπωλεία. Για παράδειγμα το βιβλιοπωλείο του Παπασωτηρίου μπορεί και κάνει παραγγελίες για βιβλία τα οποία δεν διατίθενται άμεσα.

Το ηλεκτρονικό λοιπόν κατάστημα books.gr δέχεται περίπου 100 παραγγελίες την ημέρα και αποτελεί μια από τις πιο επιτυχημένες ιστοσελίδες με σημαντικό αριθμό επισκεπτών που όμως δεν έχουν τις πωλήσεις των υποκαταστημάτων. Το books.gr αποτελεί την μεγαλύτερη διαφήμιση του Ελευθερουδάκη αυτήν την στιγμή. Ο κ. Γαλανός υποστηρίζει ότι η λειτουργία των δυο τμημάτων του βιβλιοπωλείου είναι συμπληρωματική και αυτό γιατί οι αναγνώστες οι οποίοι δεν θέλουν ή δεν έχουν χρόνο για ψάξιμο πρώτα επισκέπτονται το ίντερνετ για να βρουν αυτό που θέλουν. Επιθυμούν μια προσωπική επαφή με το βιβλίο όμως (2010books.gr, 2010).

Ο κ. Αχιλλέας Κασούρας, υπεύθυνος των πωλήσεων εκδόσεων Μεταίχμιο υποστηρίζει ότι αν και οι πωλήσεις βιβλίων έχουν αυξηθεί δεν θα μειωθούν και στα βιβλιοπωλεία. Ο ίδιος πιστεύει πως οι αναγνώστες έχουν μια διαρκή σχέση με το χαρτί και την ανάγνωση σε αυτό. Ο αριθμός αυτών που αντιμετωπίζουν με φόβο το τέλος του χαρτιού είναι μεγάλος. Το ίδιο όμως συμβαίνει και με αυτούς όμως που επενδύουν σε αυτό.

Τα θέματα βιβλίων που περιλαμβάνει το e – bookshop.gr είναι κυρίως κλασικά έργα της ελληνικής λογοτεχνίας και τα οποία διατίθενται δωρεάν. Κανείς δεν ξέρει όμως τι θα συμβεί αν κάποια στιγμή θα χρειαστεί να αρχίζουν να πληρώνουν. Ο υπεύθυνος του site κ. Πατρίκιος υποστηρίζει πως κανείς δεν γνωρίζει αν οι αναγνώστες είναι έτοιμοι να πληρώνουν για ότι κατεβάζουν. Παρόλα αυτά όμως τα e- books δίνουν την δυνατότητα σε νέους ανθρώπους να ανακαλύψουν την λογοτεχνία (e – bookshop.gr, 2010).

Καθένας μπορεί να έχει στην διάθεσή του μέσω του υπολογιστή του κάποιο έργο και να το διαβάσει όποτε θέλει. Πολλοί βέβαια είναι οι εκδότες που είναι αντίθετοι σε αυτό αλλά και πάλι κάποιοι άλλοι καταλαβαίνουν ότι αυτό ίσως είναι και το μέλλον της ανάγνωσης. Η ψηφιοποίηση των βιβλίων έχει κάνει δυναμική είσοδο στο χώρο του βιβλίου με σημαντικές αλλαγές στην παραδοσιακή ανάγνωση.

Στην Ελλάδα υπάρχουν πολλά καταστήματα on – line με άπειρους τίτλους βιβλίων και την δυνατότητα αναζήτησης δυσεύρετων τίτλων. Επιστημονικών και εξειδικευμένων βιβλίων ή κάποιων εξαντλημένων εκδόσεων.

Επίσης, είναι σκόπιμο να αναφερθεί πως στις αρχές του 19^{ου} αιώνα τα τυπογραφεία έκανα την εμφάνισή τους στην Ελλάδα. Η παραγωγή του ελληνικού βιβλίου μέχρι εκείνη την στιγμή γινόταν στην Βενετία και στο Παρίσι. Έτσι λοιπόν το πρώτο ελληνικό βιβλίο τυπώθηκε στο Μιλάνο το 1476. Ήταν η «Γραμματική» ή «Επιτομή των οκτώ του λόγου μερών» του Κωνσταντίνου Λάσκαρη. Ο Χρήστος Δαμιλάς χάραξε τους τυπογραφικούς χαρακτήρες.

Εκείνος που συνέλαβε την ιδέα της τυπογραφικής μεθόδου στο σύνολό της (χυτά στοιχεία, στοιχειοθεσία, τυπογραφική μελάνι) ήταν ο Γουτεμβέργιος ο οποίος θεωρείται και ο πατέρας της τυπογραφίας στην Ευρώπη. Τα 1454 στην Γερμανία τυπώθηκε το πρώτο έντυπο το οποίο ήταν ένα έντυπο της Δευτέρας Παρουσίας, με χρήση κινητών στοιχείων. Η Βίβλος θεωρείται ότι ήταν το πρώτο βιβλίο που τυπώθηκε επίσης στο Μάιντς της Γερμανίας το 1455. Οι πρώτες γραμματοσειρές που χρησιμοποιήθηκαν ήταν παρμένες από την καλλιγραφία της εποχής εκείνης (Zimmer, 2011).

5.2 Βιβλιοπωλεία και Εκδοτικοί Οίκοι που ασχολούνται με την πώληση των E-Books

Με το εμπόριο ηλεκτρονικών βιβλίων – e-books ασχολούνται και με αυτό τα μεγαλύτερα βιβλιοπωλεία της Αμερικής. Η Amazon αποτελεί το μεγαλύτερο ιστότοπο εντύπων και ηλεκτρονικών βιβλίων εφόσον στέλνει προϊόντα σε 129 χώρες. Στην Αφρική και την Μέση Ανατολή στέλνει σε 31 χώρες, στην Αμερική σε 30 χώρες, σε Αυστραλία, Ασία και Ειρηνικό σε 23 χώρες και τέλος στην Ευρώπη έχει την δυνατότητα να στέλνει σε 45 χώρες. (Amazon, 1996 – 2022).

Amazon

Η Amazon είναι η μεγαλύτερη εταιρεία στον κόσμο, σε θέμα του κύκλου εργασιών από την πώληση αγαθών και υπηρεσιών μέσω του διαδικτύου. Επίσης, είναι και μια από τις πρώτες όπου βασίστηκε στο Διαδίκτυο για την παροχή των υπηρεσιών της με γνώμονα τις πραγματικές πωλήσεις καταναλωτικών αγαθών. Με έδρα την πόλη

Σιάτλ στην πολιτεία των ΗΠΑ Βάσιγκτων, και με σύνθημα «Από το Α στο Ω». Η εταιρεία Amazon ιδρύθηκε το 1994 από τον JeffBenzos αφού άφησε την προηγούμενη δουλειά του ως αντιπρόεδρος της DEShawandCo, την ίδια χρόνια, η εταιρεία ήταν μια μεγάλη εταιρεία της WallStreet. Εντελώς ανεξάρτητους ιστότοπους για πολλές αγορές κατάφερε να δημιουργήσει στις οποίες υπάρχουν σε όλο τον κόσμο όπως στην:

- ✓ Γερμανία
- ✓ Γαλλία
- ✓ Κίνα
- ✓ Ιαπωνία
- ✓ ΗΠΑ
- ✓ Αυστρία
- ✓ Καναδάς
- ✓ Αυστραλία
- ✓ Ιταλία
- ✓ Ισπανία
- ✓ Ολλανδία
- ✓ Βραζιλία
- ✓ Ινδία
- ✓ Μεξικό
- ✓ Ηνωμένο βασίλειο
- ✓ Ιρλανδία

Έτσι με αυτόν τον τρόπο, αυτή η εταιρεία είναι σε θέση να προσφέρει τα συγκεκριμένα προϊόντα κάθε μιας από αυτές τις χώρες. Σε άλλες χώρες όπου υπάρχει και η Amazon, εκτελεί λειτουργίες τεχνικής υποστήριξης, όπως η Κόστα Ρίκα, αφού είναι εκεί από που συγκεντρώνει την προσοχή του στους πελάτες σε όλη την Λατινική Αμερική είναι μια από τις μεγαλύτερες εταιρείες αυτής της χώρας με εργατικό δυναμικό τουλάχιστον 7.500 υπαλλήλων. Η Amazon είναι η μεγαλύτερη διαδικτυακή εταιρεία λιανικής στον κόσμο, όπου μπορείτε να βρείτε σχεδόν ότι χρειάζεστε, καθώς είναι πολύ σίγουρο ότι κάποιος θα το πουλάει.

Όσον αφορά τις πωλήσεις των βιβλίων στο διαδίκτυο, τότε είναι σημαντικό να αναφέρουμε τον γίγαντα στην αίθουσα. Η amazon είναι ο μεγαλύτερος λιανοπωλητής

βιβλίων στον κόσμο με κατάλογο όπου περιλαμβάνει περισσότερους από 33 εκατομμύρια τίτλους και θα τους στείλει σχεδόν οπουδήποτε. Αυτός ο γίγαντας στο διαδίκτυο μπορεί να κατηγορηθεί για την αλλαγή του τοπίου των πωλητών βιβλίων και σχεδόν προκαλώντας την κατάρρευση του φυσικού καταστήματος βιβλίων.

Ωστόσο, στη συνέχεια άνοιξαν τα δικά τους φυσικά καταστήματα και έχουν τώρα πραγματικά, φυσικά καταστήματα στην Αριζόνα, την Καλιφόρνια, το Κολοράντο, την Περιφέρεια της Κολούμπια, το Ιλινόις, το Μέριλαντ, τη Μασαχουσέτη, το Νιου Τζέρσεϋ, τη Νέα Υόρκη, το Όρεγκον, το Τενεσί, το Τέξας και την Ουάσιγκτον, όπου άνοιξαν το πρώτο τους κατάστημα.

Για την ελπίδα να δημιουργήσουν ένα «διαρκές franchise», ήταν η επιστολή το 1997 προς τους μέτοχους της Amazon. Το οποίο θα ανακαλύψει ξανά τι σημαίνει να εξυπηρετούν τους πελάτες ξεκλειδώνοντας τη δύναμη του διαδικτύου. Επιπλέον, η Amazon εκείνη την περίοδο είχε αυξήσει τους 158 υπαλλήλους τους σε 614 και πώς είχε ξεπεράσει το 1,5 εκατομμύρια λογαριασμούς σε πελάτες. Αρκετός δρόμος έχει καταναλωθεί από τότε και εργάζονται πιο σκληρά από άλλες φορές για να έχει καλύτερη εξυπηρέτηση και ευχαρίστηση προς τους πελάτες.

Lulu

Ο συνιδρυτής της Red Hat, Bob Young το 2002, είχε ένα βιβλίο όπου ήθελε να δημοσιεύσει. Μετά από μια άσχημη εμπειρία τόσο με τις παραδοσιακές εκδόσεις όσο και με τα ματαιοδοξία, εμπνεύστηκε να δημιουργήσει κάτι νέο, κάτι μοναδικό. Όπου θα προσφέρει ευκολότερες και πιο προσιτές, ελεγχόμενες από δημιουργούς εκδόσεις, το οποίο θα ονομαζόταν Lulu.com. Έτσι μετά από αυτό η αποστολή δεν έχει αλλάξει.

Σε μία κορυφαία διαδικτυακή εταιρεία αυτόματης δημοσίευσης και εκτύπωσης κατά απαίτησης έχει εξελιχθεί αυτή η πρόσφατη εταιρία όπου έχει το όνομα Lulu. Χωρίς να πληρώσει κανείς ούτε ένα ευρώ, μπορεί να δημιουργήσει τη Lulu και να εκτυπώσει το βιβλίο το οποίο έχει. Αυτό έχει ως σκοπό αυτή η εταιρεία, με ευκολία

να μπορεί κάποιος να δημιουργήσει κάτι, να εκτύπωση βιβλία, να τα πωλήσει, να κάνει διαμονή βιβλίων και να τα έκδοση τα βιβλία.

5.3 Τρόποι Χρήσης του Ηλεκτρονικού Βιβλίου – eBook

Ξεκινώντας από την πρώτη σελίδα και συνεχίζοντας προς τη τελευταία χωρίς να παραλείπει κανείς σελίδες και κεφάλαια, εκτελείται η διαδικασία όταν διαβάζουμε ένα λογοτεχνικό βιβλίο. Πλέον, όταν το βιβλίο δεν είναι λογοτεχνικό και είναι για παράδειγμα επιστημονικό, δεν το διαβάζουμε με τον ίδιο τρόπο, δηλαδή μπορούμε να αφήσουμε πίσω σελίδες ή και κεφάλαια αναζητώντας κάτι το συγκεκριμένο, για αυτό και η χρήση του ηλεκτρονικού βιβλίου αλλάζει ανάλογα με το θέμα του και τον σκοπό ανάγνωσής του.

Ακόμη, ανάλογα με το θέμα του βιβλίου επιλέγεται και η συσκευή ανάγνωσης, έτσι κάποιος όπου επιθυμεί να διαβάσει ένα λογοτεχνικό e-book για ψυχαγωγία, προτιμά έναν e-reader ενώ ένας αναγνώστης όπου αναζητά πληροφορίες σε ένα βιβλίο με επιστημονικό θέμα τότε είναι προτιμότερο να γίνει χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και να εκμεταλλευτεί ο χρήστης κάθε δυνατότητα που του δίνει το ηλεκτρονικό βιβλίο. Τα e_Books λόγω του ότι έχουν διαδραστικότητα όπως, ήχο και βίντεο, βοηθούν στην καλύτερη και αποδοτικότερη εκμάθηση για αυτόν το λόγο χρησιμοποιούνται και στην εκπαίδευση αλλά και στα παιδιά και μαθητές όπου έχουν μαθησιακές δυσκολίες ή αναπηρίες.

Αρκετοί είναι εκείνοι όπου λένε πως τα έντυπα βιβλία θα γίνουν, σύντομα ένα είδος προς εξαφάνιση και θα αντικατασταθούν από τα ηλεκτρονικά βιβλία. Σύμφωνα όμως πάντα με το The NewYorkTimes, οι πωλήσεις των έντυπων βιβλίων, τυπωμένων βιβλίων έχουν μείνει σταθερές το 2015, ενώ οι πωλήσεις των ηλεκτρονικών βιβλίων – eBooks έχουν αρχίσει να παρουσιάζουν πτώση. *«Ένα χρόνο πριν, δηλαδή το 2014 τα ηλεκτρονικά βιβλία, κατείχαν το 20% του εμπορίου, ίδιο ποσοστό με τα προηγούμενα χρόνια. Σύμφωνα με τον οργανισμό των αμερικανικών εκδόσεων, οι πωλήσεις των ηλεκτρονικών βιβλίων έπεσαν κατά 10% τους πρώτους πέντε μήνες αυτής της χρονιάς»* ανάφερε σε δημοσίευμα η AlexandraAlter(Fallon, 2015).

Το 2016 είχε γίνει μία έκθεση με θέμα «Παγκόσμιο e- book» για τις τάσεις και τις εξελίξεις της αγοράς. Έχει μία εικόνα για το παγκόσμιο επίπεδο ανάπτυξης της

αγοράς e-book μετά από μια δεκαετία αδιάκοπης ανάπτυξης και μείωσης τα τελευταία τρία χρόνια, τουλάχιστον από τους παραδοσιακούς εκδότες, τόσο στις πωλήσεις φυσικών όσο και ηλεκτρονικών βιβλίων, υπέρ παγκόσμιων εταιρειών όπως η Amazon ή η μη παραδοσιακή έκδοση συγγραφέων.

Φυσική συνέπεια είναι η δημοσίευση των ηλεκτρονικών βιβλίων, της αλλαγής των συνηθειών δισεκατομμυρίων ανθρώπων στον πλανήτη όπου έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μέσω κινητών τηλεφώνων και tablet ανά πάσα στιγμή, σε οποιοδήποτε μέρος του πλανήτη. Σύμφωνα με την έκθεση, η παγκόσμια διείσδυση στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης υπερβαίνει το 31% του παγκόσμιου πληθυσμού. Παρόλο που η παραγωγή βιβλίων (συγγραφή, επεξεργασία και έκδοση) φαίνεται να είναι μια παραδοσιακή διαδικασία που αντιστέκεται στις αλλαγές, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, ακολουθώντας τις αυθόρμητες και μαζικές δημόσιες αποφάσεις (Culén, Gasparini, 2011a).

Η έκδοση βιβλίων είναι η δεύτερη πιο σημαντική βιομηχανία μεταξύ των βιομηχανιών περιεχομένου, (με στη πρώτη θέση να κυριαρχεί η τηλεόραση), δημιουργώντας συνολικά περισσότερα από 150 δισεκατομμύρια δολάρια σε έσοδα ετησίως. Τα διαφορετικά τμήματα της βιομηχανίας περιεχομένου εξελίσσονται πολύ διαφορετικά το ένα από το άλλο στον ψηφιακό μετασχηματισμό. (Spinak, 2016).

Τα ηλεκτρονικά βιβλία γίνονται ξεχωριστή ομάδα από έντυπα βιβλία. Άρχισαν να γίνονται δημοφιλείς από το 2007 με την κυκλοφορία του αναγνώστη Kindle του Amazon, σε τρεις κύριες ψηφιακές ανταγωνιστικές μορφές (Mobi, ePub και PDF). Η ψηφιακή ανάγνωση μετακινήθηκε από ειδικές συσκευές σε κινητές συσκευές, ειδικά 95 smartphones, σε ολόκληρη την Ασία και όλο και περισσότερο σε χώρες εκτός της Βόρειας Αμερικής και της Ευρώπης (Spinak, 2016).

Το 30% της αγοράς εκδόσεων μυθοπλασίας αντιπροσωπεύουν οι πωλήσεις των ηλεκτρονικών βιβλίων, το 22% της αγοράς ακαδημαϊκών εκδόσεων και το 95% των αγορών ακαδημαϊκών περιοδικών. Παρόλο, όπου υπάρχουν σαφείς διαφορές μεταξύ των τομέων της ακαδημαϊκής και τις ψυχαγωγικής αγοράς, τα ίδια προϊόντα e-book και e-reader προσφέρονται για κάθε τομέα. Μετά την αρχική διαφημιστική εκστρατεία σχετικά με την εισαγωγή του e-reader, τόσο το e-reader όσο και τα ηλεκτρονικά βιβλία αντιμετώπισαν αντίσταση στην υιοθέτηση και οι πωλήσεις τα τελευταία χρόνια μειώνονται ελαφρώς (Anwar, 2020).

5.4 Χρήση του Ηλεκτρονικού Βιβλίου – e_Book στην Εκπαίδευση

Αρκετές έρευνες και μελέτες έχουν δείξει ότι το ηλεκτρονικό βιβλίο είναι ένα επιπλέον μέσο, και μάλιστα αρκετά δυνατό όσον αφορά την μάθηση, την γνώση και την εκπαίδευση τόσο σε παιδιά, όσο και σε φοιτητές και ακόμη περισσότερο σε άτομα με αναπηρία. Τα άτομα τα οποία έχουν αυτισμό, μελέτες έχουν δείξει ότι τα βοηθά αρκετά, δηλαδή μέσω του ήχου του βιβλίου να εξυπηρετηθεί κάποιος και με προβλήματα όρασης και σίγουρα βοηθά γενικά το μαθητή μέσω της διαδραστικότητας όπου παρέχει, που στην ουσία αυτό είναι το κυριότερο πλεονέκτημα του και μεγάλη διαφορά με το έντυπο βιβλίο.

Σύμφωνα με το thescientificAmerican πριν από τις αρχές της δεκαετίας του 90, κάποιες μελέτες είχαν δείξει ότι οι άνθρωποι διαβάζουν πιο αργά, λιγότερο με ακρίβεια και λιγότερο κατανοητά σε οθόνες από ότι σε χαρτί. Στην συνέχεια οι μελέτες είχαν δείξει ότι, τα παιδιά απολάμβαναν και ένιωθαν πιο ωραία να διαβάζουν ένα εκτυπωμένο βιβλίο από ότι σε μία οθόνη με το e-book. Ακόμη περισσότερη έμφαση τα παιδιά απέδωσαν σε ένα έντυπο βιβλίο, αναφέρουν οι γονείς. Μια νορβηγική μελέτη για τους μαθητές της 10^{ης} τάξης αποκάλυψε εκείνους όπου διαβάζουν χαρτόδετα βιβλία με υψηλότερη βαθμολογία στα ερωτηματολόγια μετά την ανάγνωση από εκείνους όπου διαβάζουν σε οθόνες υπολογιστών, τόσο με ενημερωτικά όσο και αφηγηματικά κείμενα (MacFadyen, 2011).

Στο Τέξας, Φιλαδέλφεια, Δυτική Βιρτζίνια και Μίσιγκαν δηλαδή σε τέσσερις πολιτείες των ΗΠΑ, σε πολιτικό επίπεδο, το ηλεκτρονικό βιβλίο έχει ενταχθεί στην εκπαίδευση ως κυρίαρχο μέσο μάθησης. Στην Ελλάδα, τον Σεπτέμβριο του 2006 κυκλοφόρησαν σχολικά βιβλία όχι μόνο σε έντυπη μορφή αλλά και σε ψηφιακή μορφή, ενώ το σχολικό έτος 2009-2010 για πρώτη φορά δόθηκαν στους μαθητές μικροί φορητοί υπολογιστές για τη συστηματική διδασκαλία ενοτήτων του αναλυτικού προγράμματος. Την ίδια περίπου χρονική περίοδο, το υπουργείο παιδείας άρχισε να υλοποιεί το έργο «ψηφιακή εκπαιδευτική πλατφόρμα, διαδραστικά βιβλία και αποθετήριο μαθησιακών αντικειμένων (Zimmer, 2011).

Την δυνατότητα για την παράθεση των διδακτικών στόχων όταν αρχίζει το μάθημα, έχει το ηλεκτρονικό βιβλίο όπου για αυτό τον λόγο συμβάλλει στην αναβάθμιση της διδακτικής πράξης. Επιπλέον μπορεί να κάνει αποθήκευση πολλαπλών

πηγών, να εκτέλεση σύνθετες εργασίες αλλά και στις πληροφορίες εξωτερικών πηγών να έχει πρόσβαση.

Τα παιδιά ηλικίας 16 μέχρι 24 ετών η έρευνα όπου είχε γίνει το 2013 από τον Voxburner, είχε δείξει πώς το 62% είχαν προτίμηση στα έντυπα βιβλία παρά στα ηλεκτρονικά. Αυτό που συχνά έλεγαν τα παιδιά – χρήστες είναι ότι τους άρεσε να κρατούν το προϊόν τους. Η παιδική φαντασία είχε μόλις το 4% σε ψηφιακή, αυτό είχε ανακαλύψει η Nielsen. Το ότι ένα ηλεκτρονικό βιβλίο είχε την δυνατότητα να έχει ενσωματωμένο μέσα του των ήχο, επηρέασε αρκετά στις πωλήσεις του ηλεκτρονικού βιβλίου και άλλαξαν οι συνήθειες των καταναλωτών (Zimmer, 2011).

Γενικότερα για τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα των ηλεκτρονικών βιβλίων έχουν γραφτεί άπειρα άρθρα. Διά τον λόγω ότι μπορεί να έχει κανείς όλα τα βιβλία του κόσμου μέσα στην τσέπη του και απλά σε ένα κινητό τηλέφωνο και ότι είναι τα περισσότερα πιο οικονομικά φτηνά, αυτό σκεφτόντουσαν και είχαν στο μυαλό τους όλοι οι υποστηρικτές του ηλεκτρονικού βιβλίου ως «απόδειξη» ότι τα e_books θα αντικαθιστούσαν πλήρως τα έντυπα βιβλία. Όμως αυτό όπου ήταν το πρόβλημα του ηλεκτρονικού βιβλίου είναι ότι τα έντυπα βιβλία, είχαν την μαγεία της φυσικής εμπειρίας και δεν υπήρχε πιθανότητα να λείψει η μπαταρία του βιβλίου σαν διαβάζουν.

Για δύο χρόνια ένας γλωσσολόγος από την Αμερική (Naomi Baron) ερευνούσε αυτό το ζήτημα. Στις σκανδιναβικές χώρες, στην Ιαπωνία, την Ινδία, τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Γερμανία, είχε συγκεντρώσει τριψήφιο αριθμό από πανεπιστημιακούς φοιτητές και συγκεκριμένα 429 στοιχεία. Αυτά τα στοιχεία αφορούσαν μία έρευνα στην οποία ο σκοπός της ήταν να του απαντήσουν εάν είναι πιο συγκεντρωμένοι όταν διαβάζουν ένα έντυπο ή ένα ηλεκτρονικό βιβλίο. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό των φοιτητών ήταν υπέρ του έντυπου βιβλίου όπου άγγιζε το 92%. Με αιτιολογίες ότι είναι λιγότερο αποστασιοποιημένοι και περισσότερο καταλαβαίνουν αυτό που αναγράφεται σε ένα βιβλίο όταν είναι σε έντυπη μορφή παρά σε μια ηλεκτρονική μορφή.

Η πρόσβαση σχετικά σε πληροφορίες με το τι ακριβώς διαβάζουμε για μια καλύτερη κατανόηση και πληρέστερα, αρκετές φορές είναι ένα σημαντικό πλεονέκτημα. Επιπλέον, δεν χαρακτηρίζεται μόνο ως πλεονέκτημα αλλά και ως μειονέκτημα. Αυτό συμβαίνει γιατί υπάρχει πολλαπλή ενασχόληση, αυτό είναι όταν ταυτόχρονα παρακολουθείς αρκετά πράγματα, με συνέπεια η συγκέντρωση του

αναγνώστη να είναι χαμηλότερη αλλά και την διάσπαση της προσοχής του. Από την μία οι φοιτητές όσον αφορά τα ψηφιακά βιβλία, το 67% είχαν αναφέρει ότι προωθούσαν αρκετές δραστηριότητες όσον έκαναν ανάγνωση. Από την άλλη όσον αφορά τα έντυπα βιβλία ήταν μόλις το 41% που είχε δηλώσει κάτι αντίστοιχο.

Περισσότερες πληροφορίες μπορούν να θυμούνται οι αναγνώστες του έντυπου βιβλίου σε σύγκριση με τους αναγνώστες του ηλεκτρονικού. Αυτό το είχε δείξει μία έρευνα το 2013 στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και την Νότια Κορέα από επιστήμονες, όπου ανέφεραν ότι αυτό συμβαίνει λόγω της περισσότερης συγκέντρωσης που υπάρχει στο έντυπο παρά στο ηλεκτρονικό βιβλίο.

Μια άλλη έρευνα όπου είχαν κάνει αυτοί οι επιστήμονες είναι ότι ζήτησαν από μιαν ομάδα φοιτητών να διαβάσει μία εφημερίδα μέσω της ιστοσελίδας της και σε μία άλλη ομάδα τους είχαν δώσει τα έντυπα αυτής της εφημερίδας. Οι αναγνώστες της έντυπης εφημερίδας είχαν συγκράτηση περισσότερες λεπτομέρειες και θυμόντουσαν περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με την άλλη ομάδα όπου είχαν διαβάσει στην ιστοσελίδα. Ένα άρθρο του Jabr, είχε αναφέρει, όταν δημοσιεύθηκε στο ScientificAmerican (επιστημονικό περιοδικό) πωσσε ότι αφορά στην απομνημόνευση πληροφοριών και ανάγνωση, ο αναγνώστης προτιμάει το χαρτί από ότι μια ιστοσελίδα σε ηλεκτρονική μορφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6°:

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΕΝΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

6.1 Εισαγωγή

Ένα ηλεκτρονικό βιβλίο – ebook για αυτούς οι οποίοι το θέλουν να είναι πιο επαγγελματικό, το φτιάχνουν γραφίστες σε ειδικά προγράμματα – εφαρμογές επάνω στους υπολογιστές τους. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι αν κάποιος από μόνος του θέληση να φτιάξει ένα ηλεκτρονικό βιβλίο είναι κάτι το αδύνατο, αντιθέτως αν έχει θέληση και ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή μπορεί να το φτιάξει μέσω κάποιων προγραμμάτων που θα βρει στο διαδίκτυο δωρεάν ή και όχι.

Για να δημιουργήσει κάποιος ένα ηλεκτρονικό βιβλίο ή κάποιο έντυπο υπάρχουν κάποια προγράμματα τα οποία λειτουργούν για αυτόν τον λόγο αλλά όχι και μόνο. Το πρώτο πρόγραμμα είναι ένα πρόγραμμα επεξεργασίας γραφικών της εταιρίας Adobe Photoshop. Το Photoshop είναι ένα πρόγραμμα με αρκετά εργαλεία για την χρήση του όπου μπορείς να φτιάξεις – δημιουργήσεις κάτι με ακρίβεια με μεγάλη ευκολία και αν γνωρίζεις καλά το Photoshop σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα. Σου δίνει την δυνατότητα να επιλέξεις ανάμεσα σε διάφορα χρωματικά μοντέλα όπως για παράδειγμα CMYK, RGB, Grayscale κ.α. Το πρόγραμμα αυτό συνήθως χρησιμοποιείται από επαγγελματίες όμως με αυτό δεν σημαίνει ότι αν το χρειάζεται κάποιος για προσωπικούς του λόγους δεν μπορεί να το αποκτήσει.

Το InDesign είναι το δεύτερο πρόγραμμα το οποίο μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε όπου και αυτό είναι της εταιρίας Adobe. Με αυτό το πρόγραμμα μπορείς να δημιουργήσεις – σχεδιάσεις έντυπα. Επίσης, και αυτό το πρόγραμμα έχει πάρα πολλά εργαλεία που χρησιμεύουν σε διαφορετικούς τομείς, όπου αν τα γνωρίζεις μπορείς να κάνεις μέχρι και άπειρα πράγματα σε πολύ λίγο χρονικό διάστημα. Έχεις την δυνατότητα να επεξεργαστής τις γραμματοσειρές, του πίνακες, το μέγεθος των γραμμάτων, τα διαστήματα τα χρώματα τις σελίδες κ.α. Ένα μεγάλο πλεονέκτημα με αυτά τα δύο προγράμματα είναι το ότι ανήκουν στην ίδια εταιρεία και έτσι μπορούν να συνεργάζονται και να συνεννοούνται με ευκολότερο τρόπο.

6.2 Τα αρχικά στάδια της μορφοποίησης του κειμένου στο ηλεκτρονικό βιβλίο

Για να μπορέσει κάποιος να δημιουργήσει ένα ηλεκτρονικό βιβλίο, πρέπει να καταφέρει να φτιάξει και να προχωρά βάση κάποιων σταδίων, προπαραγωγής του e-book. Το πρώτο στάδιο όπου βρίσκουμε σε αυτή την διαδικασία είναι γραμματικός έλεγχος και ορθογραφικός – επιμέλεια. Το κείμενο πρέπει να είναι απολύτως ορθό όσον αφορά την γλώσσα στην οποία γράφεται για αυτό καλό είναι να ζητήσουμε κάποια βοήθεια από ένα φιλόλογο.

Διόρθωση γραμματικών λαθών αλλά και διόρθωσης ορθογραφικών περιέχουν τα προγράμματα κειμένων ως εργαλεία όμως αυτό συνήθως δεν είναι αρκετό, γιατί τα κενά ανάμεσα στις λέξεις, οι τελείες και τα κόμματα δεν μπορεί να στα διορθώσει. Δεύτερο στάδιο είναι η γραμματοσειρά, καλό θα ήταν η γραμματοσειρά να είναι μια ευανάγνωστη δια τον λόγο ότι το ηλεκτρονικό βιβλίο αυτό θα διαβαστεί από διάφορες ηλεκτρονικές συσκευές.

Ακόμη το μέγεθος των γραμμάτων θα πρέπει να είναι σχετικά μεγάλο δηλαδή 12 – 14 εξαρτάται και από την γραμματοσειρά. Τώρα εξαρτάτε και από το βιβλίο είναι θα χρησιμοποιηθεί διαφορετική γραμματοσειρά (λογοτεχνικό, παιδικό κ.τ.λ.) εκτός από της γραμματοσειρές όπου διαθέτη το πρόγραμμα μας μπορούμε να βρούμε και να εγκαταστήσουμε όσες άλλες θέλουμε μέσω του διαδικτύου.

Το τρίτο κατά σειρά στάδιο μας είναι οι στοίχιση. Η πλήρης στοίχιση των σελίδων συνήθως προτείνεται για τα πεζά κείμενα. Ο λόγος ο οποίος γίνεται είναι γιατί το κείμενο πρέπει να καταλαμβάνει όλο τον διαθέσιμο χώρο που υπάρχει και έτσι έχουμε κείμενο και δεξιά και αριστερά στην σελίδα μας, όπου του δίνει πιο αισθητικούς αλλά και λειτουργικούς λόγους.

Όσον αφορά τις επικεφαλίδες των κεφαλαίων έχουν την δυνατότητα να είναι ή στα αριστερά ή στο κέντρο. Το τέταρτο στάδιο είναι το διάστιχο. Το διάστιχο είναι το κενό ανάμεσα στις γραμμές, και από αυτό εξαρτάται το πόσο ευανάγνωστο θα είναι το κάθε κείμενο. Το πιο σύνηθες διάστιχο για ένα ηλεκτρονικό βιβλίο είναι το 1.5 που έχει ένα αρκετά ικανοποιητικό κενό ανάμεσα στις γραμμές.

Πέμπτο στην συνέχεια είναι το αρχίγραμμα, δηλαδή το πρώτο γράμμα του κάθε κεφαλαίου, μεγαλύτερο περίπου 3-4 στιγμές. Αυτό μπορεί να γίνεται και αυτόματα μέσω κάποιων ρυθμίσεων.

Η αρίθμηση σελίδων είναι το επόμενο στάδιο το οποίο και αυτό είναι ένα στοιχείο – θέμα αισθητικής. Η αρίθμηση δεν πρέπει να είναι στο εξώφυλλο για αυτό ξεκινάμε από την δεύτερη σελίδα, η αρίθμηση μπορεί να είναι πάνω στο κέντρο, αριστερά, δεξιά, κάτω από την μέσα πλευρά της σελίδας, αλλά τα πιο συνηθισμένα είναι στο κέντρο κάτω της σελίδας και στην άκρια στην κάτω σελίδα.

Τελευταίο στοιχείο όσον αφορά την μορφοποίηση του κειμένου είναι το Υποσέλιδο – Κεφαλίδα. Το όνομα του συγγραφέα και ο τίτλος του βιβλίου γράφονται συνήθως στην κεφαλίδα. Της περισσότερες φορές ο τίτλος του βιβλίου με μικρά αλλά κεφαλαία γράμματα εμφανίζεται πάνω αριστερά στο βιβλίο μας και το όνομα του συγγραφέα επάνω δεξιά στο βιβλίο. Σε κάποιες περιπτώσεις έχουμε και το κάθε κεφάλαιο με το όνομα του αναγραμμένα επάνω στις σελίδες του βιβλίου.

Στην συνέχεια πρέπει να έχουμε κάποιες εικονογραφήσεις ή σχεδιαγράμματα εάν θέλουμε να περιέχει μέσα το ηλεκτρονικό μας βιβλίο. Οι εικονογραφήσεις και τα σχεδιαγράμματα θα είναι για τον δημιουργό του ηλεκτρονικού βιβλίου οι σκηνοθετικοί οδηγοί.

6.3 Τα αρχικά στάδια στον σχεδιασμό του εξωφύλλου

Για το βιβλίο και την αισθητική εικόνα του ίσως το εξώφυλλο να είναι το σημαντικότερο στοιχείο. Μπορεί να περιέχει ένα πλαίσιο ή μια εικόνα ή και τα δύο μαζί, αυτό θα το δημιουργήσει ο κειμενογράφος. Η εικόνα η οποία θα χρησιμοποιηθεί για εξώφυλλο καλό θα είναι να υπάρχει η άδεια χρησιμοποίησης της και να μην παραβιάζονται τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας. Αν δεν υπάρχει άδεια χρήσης της εικόνας, το σωστό είναι να αναφερθεί η πηγή και το όνομα του δημιουργού.

6.3.1 Επιπλέον στάδια στον σχεδιασμό του ηλεκτρονικού βιβλίου

Για την τελειοποίηση ενός ηλεκτρονικού βιβλίου – ebook υπάρχουν και κάποια άλλα στάδια πιο μικρά κατά την διαδικασία. Τα στάδια αυτά είναι:

- Αίτηση για την χορήγηση ISBN (International Standard Book Number).
- Επιλογή ανάμεσα σε έξι επιλογές ελεύθερης άδειας διανομής Creative Commons.

- Πρέπει να υπάρχουν σελίδες εξωφύλλου και τίτλου με τα πλέον απαραίτητα στοιχεία.
- Να μπορεί να μετατρέπεται σε διάφορα αρχεία (PDF,ePub κ.τ.λ.).
- Δοκιμαστική δημοσίευση σε ηλεκτρονικές συσκευές ώστε να εξασφαλίζεται η ανάγνωση.
- Ανάρτηση του ηλεκτρονικού βιβλίου στο διαδίκτυο.
- Προώθηση του ηλεκτρονικού βιβλίου.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, το ηλεκτρονικό βιβλίο – eBook, σε ορισμένες περιπτώσεις, αποτελεί ένα πλεονέκτημα στον τομέα της εκπαίδευσης, είτε ως κυρίαρχο μέσο είτε συμπληρωματικά ως βοηθητικό. Στο εξωτερικό, αυτό έχει ενσωματωθεί στην εκπαίδευση σε αρκετές χώρες σε αντίθεση με την Ελλάδα.

Απολύτως αποτελεσματική θα είναι η ενσωμάτωση του ηλεκτρονικού βιβλίου στα σχολεία. Με αυτό τον τρόπο θα αποκατασταθεί η διαταραγμένη σχέση του σχολικού εγχειρίδιου με τον μαθητή και σχετικά με την ποιότητα θα υπάρξει μια αναβάθμιση για την εκπαίδευση. Η έντυπη αλλά και η ηλεκτρονική πληροφόρηση είναι η συμπληρωματική σχέση για την ιδανικότερη συνθήκη μάθησης. Τα ηλεκτρονικά βιβλία έχουν ενσωματωθεί πλήρως σε πολλούς διεθνείς εκδοτικούς οίκους σε όλο τον κόσμο. Έδαφος, για την οικονομία αλλά και για τους αναγνώστες έχει κερδίσει το ηλεκτρονικό βιβλίο. Ένας άλλος τομέας όπου εξελίσσεται σε πολύ γρήγορους ρυθμούς και έχει ενσωματωθεί και αυτός σε αρκετούς διεθνείς εκδοτικούς οίκους είναι το e-readers (ηλεκτρονική ανάγνωση).

Εκτός από τις πολλαπλές δυνατότητες όπου δίνει ένα ηλεκτρονικό βιβλίο στον χρήστη, δίνει και στον συγγραφέα πολύ περισσότερες. Όπως και το έντυπο έτσι και το e – book, παρέχει την δυνατότητα οποιασδήποτε θεματολογίας, οπότε με αυτόν τον τρόπο, μπορεί κανείς να επιλέξει, ανάλογα και με το είδος του κάθε βιβλίου, αν αυτό θα είναι σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή. Ένας αναγνώστης ο οποίος γνωρίζει μόνο ανάγνωση ανεξαρτήτως την ηλικία του μπορεί να διαβάσει κάθε είδος βιβλίου είτε είναι e – book είτε είναι έντυπο.

Μπορεί το να ξέρει μόνο ανάγνωση για το ηλεκτρονικό βιβλίο να ακούγεται λίγο περίεργο, όμως στις μέρες μας, οι γνώσεις για τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για να διαβάσεις ένα e – book είναι αρκετά απλές και κατανοητές εφόσον σε αρκετούς οίκους σου παρέχουν οδηγίες και τα βήματα για να τα ακολουθήσεις. Μια διαφορετική άποψη όπου έχει δοθεί είναι ότι με τα ηλεκτρονικά βιβλία δεν χωρίζονται πλέον οι κατηγορίες σε φτωχούς και πλούσιους εφόσον έχει δημιουργηθεί ένα νέο πεδίο εκπαίδευσης που ενισχύει την ισότητα. Για να διαβάσει κάποιος ένα βιβλίο υπάρχουν γενικά αρκετά πράγματα όπου θα στοιχήσουν, όπως το έντυπο βιβλίο, το ηλεκτρονικό βιβλίο και η ηλεκτρονική συσκευή. Πλέον όμως έχουμε την δυνατότητα να επιλέξουμε μέσα από πολλαπλές ηλεκτρονικές συσκευές ανάγνωσης, αλλά και πολλά ηλεκτρονικά βιβλία

που είναι δωρεάν. Αυτά δίνονται από διάφορους ιστότοπους και βιβλιοθήκες, αντίστοιχα όμως υπάρχει και ο δανεισμός εντύπου βιβλίου με τον πιο παραδοσιακό τρόπο από δανειστικές βιβλιοθήκες.

Με την βοήθεια του διαδικτύου, το ηλεκτρονικό βιβλίο μπορεί μέσα σε δευτερόλεπτα να ταξιδέψει από την μία άκρη της Γης στην άλλη. Αν ενταχθεί το ηλεκτρονικό βιβλίο σε όλα τα σχολεία τα οποία θα πρέπει να έχουν κάποιους χορηγούς, όλα τα παιδιά του κόσμου θα έχουν πρόσβαση σε παγκόσμιες βιβλιοθήκες με εκατομμύρια βιβλία κάθε είδους και αρεσκείας, ενώ δεν θα υπάρχει ο διαχωρισμός των φτωχών και των πλούσιων και θα είναι όλοι στην ίδια κατηγορία.

Περισσότερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στα πλεονεκτήματα του διαδικτύου και του ηλεκτρονικού βιβλίου και όχι στα μειονεκτήματα. Έτσι θα παρέχουμε βοήθεια στις τριτοκοσμικές χώρες, ώστε να βοηθηθούν μειονότητες, να εκπαιδευτούν όλα τα παιδιά στις χώρες τους, να βοηθηθούν άτομα με αναπηρία ή με κάποιο τυχόν πρόβλημα. Εν ολίγοις θα μπορέσουν σε όλες τις χώρες του κόσμου και ο κάθε άνθρωπος ανεξαρτήτως ηλικίας να μορφωθεί και να μπορεί να του μεταφερθεί η γνώση.

Αρκετές φορές στην ιστορία οτιδήποτε καινούργιο προκαλεί αρνητικές αντιδράσεις και απόψεις και θεωρείται λίγο επικίνδυνο. Συχνά προκαλεί ανησυχία, αντίδραση και φόβο. Εφόσον στις μέρες μας από το μελάνι και την μυρωδιά του χαρτιού περάσαμε στην οθόνη ενός υπολογιστή και από το αλφαβητάρι στο διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό βιβλίο, κάθε είδους ανησυχία και φόβος είναι σε αρκετά μικρό ποσοστό.

Μια κατηγορία ανθρώπων είναι αυτοί όπου τους αρέσουν τα έντυπα βιβλία, τους αρέσει να φυλλομετρούν το βιβλίο, να υπογραμμίζουν και γενικότερα αγαπούν την αφή ενός βιβλίου. Αυτό δεν θεωρείται ούτε σωστό αλλά και ούτε λάθος, είναι και αυτό μία άποψη για τον κάθε ένα, όμως δεν είναι σωστό να πολεμάμε το ηλεκτρονικό βιβλίο όπως ούτε είναι σωστό να πολεμάμε το έντυπο βιβλίο. Δεν μπορεί να χάσει την αξία του αλλά ούτε το κύρος του μέσα στον χρόνο ένα έντυπο βιβλίο γιατί αυτό το αγαθό έχει εξελίξει όλη την ανθρωπότητα. Μέσα από τα έντυπα και τα χειρόγραφα βιβλία έχουν ταξιδέψει και μεταδοθεί σε όλο τον κόσμο ο πολιτισμός, η γνώση και οι επιστήμες. Η συνέχιση της παροχής της και του πολιτισμού αλλά και η ύπαρξη της γνώσης τώρα συνεχίζεται μέσα από το ηλεκτρονικό βιβλίο. Στο μέλλον το ηλεκτρονικό βιβλίο θα έχει αυξηθεί πάρα πολύ, όμως αυτό δεν σημαίνει ότι τα έντυπα βιβλία δεν θα

υπάρχουν και ότι θα εξαφανιστούν, γιατί πάντα θα υπάρχει η αγάπη στο φυσικό βιβλίο και αρκετοί άνθρωποι θα το προτιμούν αυτό παρά την οθόνη μιας ηλεκτρονικής συσκευής.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγλική Βιβλιογραφία

Amazon. (1996-2022). Amazon Global Export Countries and Regions. Retrieved June 2022, from Amazon:

<https://www.amazon.com/gp/help/customer/display.html?nodeId=GCBBSMUXA6U2P8R>.

Barthes R., (1977), “The Bookmaking Image”, S. Heath Editions

Culén, A. L., Gasparini, A. (2011a.). E-book Reader and the Necessity of Divergence from the Legacy of Paper Book. In Proceedings of the 4th International Conference on Advances in Computer Human Interaction.

Fallon, C. (2015). 11 Λόγοι που τα πραγματικά βιβλία δεν συγκρίνονται με τα ebook. Huffington Post. Retrieved July 2022.

https://www.huffingtonpost.gr/2015/10/10/life-pragmatika-vivlia-ebook_n_8205902.html.

Harman, M. (2018). Top 10 Advantages of eBooks over Printed Books. Retrieved June 2022, from kitaboo: <https://kitaboo.com/top-10-advantagesof-ebooks-overprinted-books/>.

MacFadyen, H. (2011). The Reader’s Devices: The Affordances of Ebook Readers. Dalhousie Journal of Interdisciplinary Management, 7, 1-15.

Zimmer, C. (2011). Technology: Rise of the e-book. Retrieved June 2022, from Springer Nature: <https://www.nature.com/articles/480451a>

Ελληνική Βιβλιογραφία

Borges, J., (1993). Ο φύλακας των βιβλίων. Στο: Περί Βιβλιοθηκών, μετφρ. Δημ. Καλοκύρη Αθήνα: Άγρα.

Χατζιώτης, Κ., (2000). Βιβλιοπωλεία και εκδοτικοί οίκοι της Αθήνας. 2 τομ. Αθήνα: Αθηναϊκή Βιβλιοθήκη.

Διαδικτυακή Βιβλιογραφία

Παπαθανασίου, Μ. (2008 – 2021). Πωλ Βαλερύ. Retrieved Απρίλιος 2021, from

gnomikologikon:<https://www.gnomikologikon.gr/authquotes.php?auth=187>.

- https://polynoe.lib.uniwa.gr/xmlui/bitstream/handle/11400/881/Georgiou_13073.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- <https://socialpolicy.gr/2014/03/e-books-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%B2.html> APXH

- Σημειώσεις από το μάθημα (εκδοτικά συστήματα και εφαρμογές ηλεκτρονικών εκδόσεων)

- <https://www.georgakopoulos.org/work/ideas/ebooks/>

- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AF%CE%B1>

- <https://www.doukasprint.com/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%B1%CE%B4%CE%BF%CF%83%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%B7-%CF%84%CF%85%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%B9%CE%B1/>

- <https://www.ektyposi.gr/typografia/i-techni-tis-typografias>

- <https://www.ektyposi.gr/typografia/i-techni-tis-typografias>

- Ιστορική Αναδρομή (et.gr)

- Η επανάσταση της τυπογραφίας στην Αναγεννησιακή Ευρώπη - Εγκυκλοπαίδεια Παγκόσμιας Ιστορίας (worldhistory.org)

- <https://techteacher.gr/%CE%B5%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%81%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B1-ebooks/>

- https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%97%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BF

- <https://www.psichogios.gr/el/plirofories-gia-ebooks>

- <http://www.eanagnostis.gr/%CF%84%CE%B9-%CE%B5%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CE%B9-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BF/>
- <https://www.openbook.gr/ti-einai-to-e-book/>
- <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/handle/123456789/6354>
- <https://www.openbook.gr/openlab/>
- <https://blogs.sch.gr/16dimiliou/2013/01/23/%CF%84%CE%B1-%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%AE-%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AC-%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%B1-%CF%80%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CE%BD/>
- <https://citycampus.gr/%CF%80%CE%BB%CE%B5%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BC%CE%B5%CE%B9%CE%BF%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CF%89%CE%BD-e-bo/>
- https://www.actualidadliteratura.com/el/libro-electronico-vs-libro-papel/?_gl=1%2Aes0ps1%2A_ga%2AYW1wLS1pTWJkOU9kbUFPUXRVaFBFZF R5UWExQm1sUl9IWEhqSVhsOHZ2OXpJNTRiVVBpZ0JYVWt6RWFMQ1pvdUpOaTM
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%BF%CF%85%CF%84%CE%B5%CE%BC%CE%B2%CE%AD%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%82>
- https://greek_greek.enacademic.com/211804/%CE%93%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%B5%CE%BD%CE%BC%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%BA%2C_%CE%93%CE%B9%CF%8C%CF%87%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%82
- <https://www.lifehub.gr/%CE%B3%CE%B9%CE%BF%CF%87%CE%AC%CE%BD-%CE%B3%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%84%CE%B5%CE%BD%CE%BC%>

CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%BA-%CF%80%CF%89%CF%82-
%CE%B5%CE%BA%CF%84%CF%8D%CF%80%CF%89%CF%83%CE%B5-
%CF%84%CE%BF/

- <https://www.sportime.gr/extratime/agenda/o-goutemvergios-pateras-tis-tipografias-tiponi-to-proto-vivlio/>
- https://www.huffingtonpost.gr/kostas-thermoyiannis/-_11398_b_16364306.html
- <https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%92%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%BF>
- <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/openjournal/article/view/16080>
- <https://el.wikipedia.org/wiki/Amazon.com>
- https://www.actualidadecommerce.com/el/que-es-amazon/?_gl=1%2AAnygcud%2A_ga%2AYW1wLWIEX2hZY0dnOVB2SjJXcDMxc0FnSSdLTGpWdmNVTlhnek13ZjZJZTM2a2lyRnQ2QVZXeXYxcHgyaE0tMEtJZm8
- <https://www.metaixmio.gr/el/%CF%80%CF%89-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B2%CE%AC%CE%B6%CE%BF%CF%85%CE%BC%CE%B5-%CF%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AC-%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%AF%CE%B1>
- <https://www.savalas.gr/el/%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%BF%CE%B9-%CE%B5%CE%B9%CE%BC%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B5>
- <http://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/777/%ce%a0%ce%a4%ce%a5%ce%a7%ce%99%ce%91%ce%9a%ce%97%20%ce%95%ce%a1%ce%93%ce%91%ce%a3%ce%99%ce%91%20%ce%93%ce%a1%ce%91%ce%a4%ce%a3%ce%99%ce%91%20%ce%9c%ce%91%ce%a1%ce%99%ce%91.pdf?sequence=3&isAllowed=y>
- <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5715/%ce%94%ce%97%ce%9c%ce%99%ce%9f%ce%a5%ce%a1%ce%93%ce%99%ce%91%20%ce%97%ce%9b%ce%95%ce%9a%ce%a4%ce%a1%ce%9f%ce%9d%ce%99%ce%9a%ce%9f%ce%a5%20%ce%a0%ce%91%ce%a1%ce%91%ce%9c%ce%a5%ce%98%ce%99%ce%9f%ce%a5%20%ce%9c%ce%95%20%ce%a7%ce%a1%ce%97%ce%a3%ce%97%20%ce%a3%ce%a4%ce%9f%ce%99%ce%a7%ce%95%ce%99%ce>

%a9%ce%9d%20%ce%a4%ce%95%ce%a7%ce%9d%ce%99%ce%9a%ce%97%ce%
a3%20STOP%20MOTION%20ANIMATION..pdf?sequence=1&isAllowed=y

- <https://www.openbook.gr/openlab/>